TITU POPESCU despre biografia lui RADU TUDORAN

ANUL LX NO. 5996

8 PAGINI

MARTIE—APRILIE 1989

B 20201 F

Fondator: PAMFIL ŞEICARU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA
Strada Belvedere Nr. 6

TELEFOANE:

Redacţia	3.27.53	Cab. directorului	4.84.47
Secretariatul	3.40.86	Ad-torul delegat	5.54.[illegible]
Secretarul gen.	4.84.40	Contab. şi depoz.	[illegible]
Redacţia politică	3.40.88	Abon. şi publicit.	2.[illegible]
Redacţia sportivă	3.27.58	Expediţia şi vânz.	4.[illegible]
Provincia	4.89.28	Tipografia	4.84.[illegible]
Biroul comenzilor, Personalul, Contenciosul			4.92.53

Proprietar: „Curentul" S. A. R.

Tribunalul Ilfov. Registrul publicaţiilor No. 174/1938
Taxa poştală plătită în numerar conform adresei direcţiei generale P. T. T. No 29.744/1939

Abonamente: 1 an . . . . 1700 lei
6 luni . . . . 900 „
3 luni . . . . 500 „
Instituţiile de Stat şi particulare anual 3500 „

Curentul

MĂRTURIE

DISPERAREA CAZĂRMII CEAUŞESCU

Poetul Mircea Dinescu a dat ziaristului francez Gilles Schiller un interviu care a fost publicat în ziarul "Liberation" (Paris) având următorul cuprins:

*

Libération: *Cum reacţionează un intelectual care trăieşte sub un regim de dictatura proletariatului?*

M. Dinescu: Există o glumă care circulă la noi de aproape douăzeci de ani. Este vorba de o experienţă făcută sub regim socialist cu un şoarece intelectual, un şoarece muncitoresc şi un şoarece ţăran. Supuşi aceloraşi experimente şi trataţi în aceleaşi condiţii de laborator s'a constatat, după un anumit timp, că şoarecele ţăran şi cel muncitoresc începeau să se îngraşe şi dădeau semne de optimism în timp ce şoarecele intelectual arăta cam bolnav şi nervos. A fost deci întrebat dacă, prin întâmplare, a fost subalimentat. "Nu - a răspuns el - am fost alimentat ca şi ceilalţi dar mie din când în când îmi arătau pisica."Aşa fiind situaţia, între timp, s'a democratizat: acum pisica se arată la toţi.

Alergia la intelectuali a ieşit din modă. Până în 1950 cine purta pălărie era etichetat drept burghez şi risca să fie trimis la "reeducaţie". Conform dialecticei marxiste lucrurile au evoluat şi după cum în România nu se mai consumă cafea tot aşa a apărut şi erzaţ de intelectuali. Complexele noastre de pe timpuri s'au transformat în complexe de superioritate. Acum tovarăşii posedă colecţii de pălării engleze, doctorate, diplome universitare şi sunt mai docţi în materie de istoria fotbalului decât în materie de marxism. Unii dintre aceşti colecţionari îşi închipuie că "Manifestul Comunist" al lui Marx a fost un fel de foaie volantă clandestină pe care bărbosul o lipea noaptea pe ziduri. Specialişti în toate, aceşti noi reprezentanţi ai luminelor au învăţat pe ţărani cum să ţină o lopată, pe muncitori cum să bată un cui şi pe scriitori cum să scrie de la dreapta la stânga.

Libération: *Se vorbeşte de o anumită somnolenţă a intelectualilor în ţara Dumneavoastră. Cum se explică aceasta?*

M. Dinescu: Condiţiile pentru iernare fiind ideale se iernează profesional în toate domeniile. Ultima Conferinţă naţională a scriitorilor s'a ţinut în 1981 deşi în statutele Uniunii scriitorilor este specificat că scriitorii trebuie să se reunească cu majoritate la fiecare patru ani pentru alegerea prin scrutin secret a noii conduceri. Numai că scriitorii de profesie nu sunt autorizaţi să se reunească dar în schimb poeţii ţărani amatori sunt actualmente reuniţi pentru ca să danseze sârba în căruţa festivalului "Cântarea României" tocmai pentru a demonstra că amatorismul a devenit cheia de boltă a epocii noastre. In 1981 Uniunea nostră număra o mie trei sute de membri. Ea nu mai are în prezent decât aproape o mie: aproape 150 au emigrat iar ceilalţi 150 sunt morţi. Chiar dacă jurnalele sunt folosite doar ca hârtie de ambalaj iar pădurea de antene ale televiziunii care acoperă Bucureştiul e îndreptată spre Moscova sau Sofia, echipa diriguitoare nu vrea să ştie nimic de asta. Pompierii culturali încazarmaţi în interiorul Ministerului de interne nu au decât o singură obsesie: să-şi menţină fotoliile. Pentru aceasta sunt gata să extirpeze cea mai mică licărire de liberalism, să oprească orice cărţi valoroase şi scenarii de film autentice, îngroziţi de ideea unei ipotetice reveniri a gândirii rezonabile în viaţa zilnică.

Libération: *Au avut până în prezent puţine reacţii individuale la toate acestea?*

M. Dinescu: Intr'un anumit fel laşitatea a fost instituţionalizată. Sunt instituţiile care prin intermediul conducătorilor oficiali - deveniţi meşteri în trucarea realităţilor - vorbesc în numele persoanelor particulare. Opinia personală a fost abolită. Orice tentativă de a anunţa adevăruri neplăcute (ca şi când adevărurile plăcute au zburat spre ţările calde) este considerată fără discuţie ca o erezie şi imediat sancţionată. Când se citeşte textul Constituţiei ai impresia că ai deaface cu o poveste minunată ieşită din "O Mie şi Una de Nopţi". Căci nu numai drepturile fundamentale ale Omului n'au drept locativ în România, dar chiar organele presupuse să le apere, presa şi justiţia - fără să mai vorbim de poliţie şi de Securitate - s'au transformat în instrumente de intimidare şi de teroare asupra populaţiei. De aici vine acea revoltă mută a străzilor, apatia acestui popor meridional, cunoscut înainte pentru exuberanţa şi umorul cu care ştia să-şi facă viaţa mai dulce.

Libération: *Cum suportă oamenii această atmosferă?*

M. Dinescu: Nu există discurs prezidenţial în care cuvântul "fericire" să nu fie chinuit pe toate tonurile. Este suficient de a privi la membrii de partid aceste feţe sumbre şi încruntate pe care adierea acestui cuvânt nu le-a atins niciodată; este suficient de a observa oamenii de rând care umplu gările cu aerul lor neliniştit şi frământat, cu sacii lor plini cu pâine, vestmintele lor cenuşii care dau expresia fidelă a stării lor sufleteşti, sau acei voiajori înghesuiţi în autobuze sau pietonii turmentaţi de gânduri secrete pentru a conclude că poporul român nu este ceea ce s'ar putea numi un popor fericit. De douăzeci de ani pare că asistăm la proiecţia unui film mut în care câteva milioane de figuranţi interpretează nişte roluri pentru care n'au nici cea mai mică vocaţie. Noi nu suntem oameni nordici, la noi se râdea din toată inima, motiv pentru care eram câteodată taxaţi de "balcanism" căci sensul nostru pentru umor se răspândea la toate lucrurile, chiar la lucruri tragice. Astăzi surâsul a devenit o marfă rară în România.

Libération: *Există o soluţie a acestei crize care pare în România fără de sfârşit?*

M. Dinescu: Ar părea ceva curios dar stalinismul a fost tot ce era mai profitabil pentru socialism; negarea persoanei ca scop în sine permitea ca oamenii să muncească în turmă ceea ce era foarte rentabil şi eficace. Vreţi să cunoaşteţi faimosul secret al piramidelor, un subiect despre care îşi frământă capetele istorici, arhitecţi şi matematicieni încă din timpuri nebuloase? Ei bine, iată-l: s'a dat ordin de a fi construite şi ordinul a fost executat. Asta-i tot. Există încă în zilele noastre un fel de socialism de cazarmă cu singura diferenţă că este numit altfel.

După virusul stalinist, convalescenţa socialismului, adică tentativa de a reveni la normalitate - ca aceea care se manifestă la ora actuală în unele ţări vecine - n'au de ce să placă staliniştilor de profesie care văd o primejdie şi o slăbiciune de tip burghez în faptul că de acum oamenii refuză să muncească ca nişte animale, că îndrăznesc să ceară sindicate libere, vor să se îmbrace mai vesel şi colorat, cer sâmbete libere şi revendică dreptul de a zice "nu" acolo unde ar trebui pe drept să zică "nu". Rivalizând cu Geneza, conducătorii partidului au proiectat de curând să creeze un "om nou" în România. Din păcate zdrobitoarea majoritate a populaţiei se compune din "oameni vechi", încă sensibili la foame şi la frig şi incapabili de a face faţă austerelor şi gheţoaselor condiţii de laborator necesare înregimentării acelui "homo Ceauşescus", îngrăşat de ideologie şi înnecat în retorica vulgară a propagandei. Redescoperirea de către conducători a unor sensuri pierdute cum ar fi sensul măsurii sau al realităţilor ca şi renunţarea la misticismul partidului; iată ce ar putea readuce lumină pe feţele vechilor oameni care încă se mai consideră cetăţenii vechii Europe.

Libération: *Tocmai se vorbeşte din ce în ce mai mult despre o "casă comună europeană". Ce părere aveţi despre aceasta?*

M. Dinescu: Când la Paris sau în îndepărtata Moscovă arhitecţi politici schiţează contururile unei eventuale case comune europene, noi putem încă de pe acum paria, şi cu siguranţă, că acesteia îi va lipsi o fereastră: România. In locul şi la locul acestei ipotetice ferestre vă veţi împiedica de un zid în spatele căruia 23 de milioane de locuitori aşteaptă apatic ora reunirii oficiale cu acest nou continent. Dacă aveţi în vedere că o scrisoare expediată din Paris soseşte la Bucureşti - îndelung citită - patruzeci şi cinci de zile mai târziu (dacă soseşte!) suntem îndreptăţiţi să ne întrebăm dacă mai facem parte din Europa.

România, despre care se spunea altădată că era o insulă de latinitate într'o mare slavă a devenit în aceste timpuri o insulă în propriul sens al cuvântului şi nu numai din punct de vedere al geografiei lingvistice ci şi din punct de vedere al geografiei existenţiale. O insulă înconjurată din toate părţile de apele agitate de reformismul politic din care (ape) autohtonii visează să guste chiar dacă ar fi numai să-şi înmoaie buzele în acest elixir miraculos care se etichetează "glasnost" şi "perestroica" capabile cum s'ar părea să reînvie cadavrul socialismului dar care sunt ţinuţi cu hotărîre deo parte ca atunci când, copii, eram puşi în gardă contra diabolicei băuturi Coca-Cola, înfăţişată ca un stupefiant produs direct din Statele Unite. Deviza "Spune-mi cine îţi sunt vecinii şi eu îţi voi spune cine eşti tu", nu mai este valabilă pentru că imaginaţia terifiantă a Puterii poate, într'o singură noapte, să ridice între România şi lumea civilizată un zid mult mai impozant decât cel din Berlin, poate să dărâme un oraş cu tradiţii europene pentru ca să se mândrească cu acele plăcinte de beton - adevărate pagode staliniste -, poate, prin acea calamitate pe care o reprezintă giganticele combinate chimice să otrăvească aerul, apa şi pământul... Toate acestea pentru a constata că după aproape o jumătate de secol de zbor socialist ne-am ales în schimb cu ceva din paloarea asiatică: copii cu tenul palid din cauza subnutriţiei, părinţi cu ochii micşoraţi de ură şi disperare.

Libération: *Totuşi, în Occident (lumea) se interesează din ce în ce mai mult de România. Cum vă explicaţi aceasta?*

M. Dinescu: Pentru că pe aici domneşte un fabulos exotism social: sinuciderile acelora care nu se pot sacrifica dându-şi foc în piaţa publică din cauza lipsei de chibrituri, acelora care nu se pot spânzura fiindcă nu găsesc nici frânghie nici săpun, este Bucureştiul în curs de a deveni primul oraş laic al Europei, unde poliţiştii sunt mai numeroşi decât porumbeii şi unde traficanţii au reuşit să impună o nouă monedă: ţigaretele Kent. Este deasemenea boala gigantismului care măsoară fericirea omului în metri cubi de beton; este acest teritoriu absurd unde grănicerii îşi îndreaptă armele către interiorul ţării, unde grâul se culege la televizor pentru ca apoi să putrezească pe câmpuri, unde muncitorii sunt numiţi "proprietari" pentru ca să li se vândă ceea ce după Constituţie le revine pe drept: instrumentele de lucru. Conducătorii de tramvai sunt obligaţi să-şi cumpere tramvaiul, sondeurii, sonda şi ţăranii prispa care se află în curtea lor. Spuneţi acolo unde vă duceţi că Dumnezeu i-a părăsit pe români.

Libération: *Se pare că Gorbaciov reprezintă acum o speranţă pentru România?*

M. Dinescu: România a privit de totdeauna cu spaimă spre Est, un sentiment care se explică istoric din partea unui popor situat la periferia unui Imperiu. In al doilea rând stalinismul nu ne-a venit din Honolulu ci din silozurile ideologice ale Cremlinului.

Ani întregi ni s'a spus când pe şoptite, când pe ocolite că sistemul se va liberaliza dar că asta era împiedicat de "ursul din Est". Şi populaţia a crezut-o. "Trupele sovietice fac manevre la frontiera română": acesta era leit-motivul cu care autorităţile ne împuiau urechile de fiecare dată când noi încercam să ne mişcăm cât de puţin. Eu nu ştiu dacă Gorbaciov este considerat de popoarele de dincolo de Prut drept un ţar bun, dar pentru milioane de oameni care în Polonia, Ungaria, Bulgaria, Cehoslovacia, RDG şi România au tăcut cu umilinţă timp de zeci de ani Gorbaciov reprezintă "buna vestire", el este privit ca un mesia al socialismului cu faţă umană.

Libération: *Revolta muncitorilor de la Braşov, în 15 Noiembrie 1987, n'a avut nici o urmare. Pentru ce?*

M. Dinescu: "Bagă de seamă să nu te calce o maşină!", "Nu uita că ai copii!", "Bagă de seamă să nu fii expulzat!": iată ce-ţi spun cei mai buni prieteni în momentul în care le împărtăşeşti ideia de a trimite autorităţilor un memoriu despre starea dezastruoasă a culturii. Un venerabil prozator, autor de romane cărora le poţi invidia popularitatea a răspuns la invitaţia de a participa la un astfel de memoriu: "L-aş fi semnat din toată inima dar, la vârsta mea, mi-e teamă că n'aş putea rezista la bătăile din subsolurile poliţiei" Cum este posibil ca un artist de 80 de ani să se înfricoşeze de un astfel de deznodământ sinistru când noi nu ne aflăm într'o ţară fascistă ci într'o ţară socialistă? Şi cum se face că milioane de oameni au ajuns să vobească pe şoptite în propriile locuinţe? Puţine popoare au vocaţia martiriului. După Braşov s'a pus în circulaţie zvonul că iniţiatorii revoltei au fost supuşi iradierilor. Cine poate să ştie? Presa a tăcut. Justiţia nu are numai ochii legaţi dar deasemenea şi gura astupată. Teama de a muri este mai mult umană decât animală. Şi chiar în Occident circulă sloganul: "Mai bine roşu decât mort!"

M-aţi întrebat mai înainte de ce artiştii tac? Fanatici şi kamikaze n'au fost niciodată prea numeroşi pe meleagurile noastre. Chiar şi poeţii noştri au fost buni părinţi de familie în papuci de casă şi puteau, în plină monarhie, să scrie în toată liniştea articole sau versuri antimonarhice. Când timpul surâde se întâmplă că unii dintre noi se dovedesc realişti şi curajoşi dar laşitatea şi josnicia ne copleşesc din nou când vremea se strică. Lumea s'a obişnuit să vegeteze aşteptând dărâmarea statuilor, căci asta e socialismul: o continuă demolare de statui. In anii 1950 a fost distrusă opera de artă a sculptorului Mestrovici, statuia Regelui Carol, fondatorul României moderne; într'o noapte a dispărut gigantica statuie a lui Stalin; în 1968 a fost topit bustul lui Gheorghiu-Dej; în 1970, Vasile Roaită, erou al tineretului comunist, a fost, la rândul lui, retras din parcurile publice descoperindu-se în arhive că numele lui figura pe listele de plată ale poliţiei. Se pare că în România există multă marmoră, dar şi multă, multă răbdare.

Libération: *Mulţi intelectuali n'au această răbdare şi preferă să părăsească ţara.*

M. Dinescu: Nevroza colectivă care a cuprins populaţia a făcut ravagii şi în rândurile artiştilor marginalizaţi, umiliţi, constrânşi la duplicitate, condamnaţi la o sinucidere lentă. In România, adevărul siluit merge cu capul spart cum se zice, scriitorii ne mai putând fi calificaţi drept chirurgi ai realităţii, sunt mutaţi la secţia de cosmetică a Puterii, destinaţi la poleirea urâtului, la mascarea minciunii, la glorificarea mediocrităţii. Complexele specialiştilor compromisului s'au reactivat făcându-i agresivi faţă de cei ce se depărtează de corul poeţilor de curte. Pentru a supravieţui sunt două soluţii: a accepta o viaţă de privaţiuni în speranţa ipotetică că aceste manuscrise vor ieşi într'o bună zi din sertare, sau emigraţia. Exilul exterior este, în cele mai multe cazuri, consecinţa exilului interior. Dar, oricum, nimic nu poate fi mai tragic decât a vedea pământul românesc depopulat de artiştii lui care au fost totdeauna sarea acestui pământ.

Libération: *Ce s'ar întâmpla dacă, într'o bună zi, Ceauşescu ar dispărea?*

M. Dinescu: Un astfel de lucru este imposibil. El nu poate să dispară fiindcă soţia lui e Nemuritoare.

DAN DEŞLIU

SCRISOARE DESCHISĂ

- fragmente -

Domnule preşedinte,

După patruzeci de ani, folosesc un mod de a mă adresa diferit de cel de tovarăş. Pare mai cinstit. Cei pe care-i călcaţi în picioare zi de zi nu pot fi tovarăşi cu cei care-i calcă în picioare.

Dumneavoastră credeţi că sunteţi mai presus decît toţi ceilalţi. Folosesc un anumit post de radio şi nu Radio Bucureşti. Este cunoscut că scrisorile directe nu ajung la dumneavoastră. V-am trimis în iulie 1988 ceva cu referire la sate. După aceea am avut probleme cu poşta şi cu telefoanele.

După cum ştiţi, am pornit în 1945 pe un drum care proclama un itinerar şi obiective total diferite. Dacă am fi ştiut că drumul duce la actuala situaţie, dacă am fi ştiut că în locul monarhiei ereditare vom beneficia de o dictatură inflexibilă, m-aş fi alăturat fără ezitare celeilalte părţi. Ca unul pe care l-aţi invitat chiar să colaboreze la ceea ce părea că aveaţi inteţia să faceţi la începutul lui 1965, trag concluzia că am nu numai dreptul, ci şi obligaţia să vă spun în mod public următoarele:

Domnule preşedinte, suntem la capătul puterilor, răbdării, al absurdului multilateral dezvoltat, datorită unei viziuni aberante a realităţii. Dumneavoastră credeţi că sunteţi nu numai şeful suprem, nu numai dictatorul, nu numai împăratul şi părintele naţiunii, dumneavoastră aţi stabilit pur şi simplu că sînteţi proprietarul României: al solului şi al subsolului, al apelor dulci şi sărate, al aerului, al celor în viaţă şi chiar al morţilor. Al adevărului şi al dreptăţii. Dumneavoastră sînteţi misticul ireductibil. Sînteţi profund convins că aveţi o putere supraomenească. Cum altfel puteţi explica faptul că deşi nu aveţi pregătire ca specialist, daţi totuşi indicaţie în toate direcţiile: ţăranilor cum să semene, proiectanţilor de la oraşe cum să proiecteze, constructorilor cum să construiască, metalurgiştilor, pictorilor, lucrătorilor din comerţ, jucătorilor de fotbal, învăţătorilor. In 1965 spuneaţi într-o cuvîntare că niciodată nu a fost şi niciodată nu va fi o fiinţă atotştiutoare. Dar iată că aţi ajuns la ideea că acest fenomen a devenit realitate în persoana dumneavoastră. Rezultatul? Un adevărat dezastru naţional! Ne luminăm casele cu becuri egale cu o lumînare, în timp ce pe şantierul de construcţie al palatului republicii ard torente de electricitate. Televiziunea şi presa sunt proprietatea familiei dumneavoastră. Am ajuns, mai precis, dumneavoastră aţi ajuns să vindeţi oameni pentru mărci şi dolari. Acest lucru înseamnă probabil soluţionarea problemei naţionale! Dar copiii? Poate că nu vi s-a adus în atenţie că copiii sînt vînduţi pentru franci francezi, lire italiene etc. Copiii, fiii şi fiicele ţării!

Dumneavoastră, ca şi mine, am fost născuţi în timpul regelui Ferdinand. Am avut ocazia nu o dată să-l văd pe urmaşul său, Carol al II-lea, plimbîndu-se pe Calea Victoriei,ca un pieton, însoţit de doi sau trei membri ai gărzii sale personale. Iar astăzi, apropierea automobilului prezidenţial este precedată de sirene...

În numele poporului sînt puse în practică tot felul de abuzuri: încălcarea legilor, a Constituţiei, violarea corespondenţei, nerespectarea deliberată a obligaţiilor asumate prin tratate internaţionale. Înseamnă Constituţia ţării pentru dumneavoastră altceva decît un petec de hîrtie? Dacă ar fi altfel, buldozerele nu s-ar năpusti zi şi noapte asupra caselor individuale din satele ţării, prinse în "Planul de sistematizare". Ne-aţi pus pe toţi sub guvernarea fricii. Aţi reuşit să ne terorizaţi pe toţi şi totuşi vreţi să vă menţineţi dreptul de a fi "cel mai iubit fiu al poporului". Imposibil! Frica nu poate sta alături de iubire! Organele represive au transformat ţara într-un lagăr de concentrare în aer liber. Refuz să fiu tratat ca un gunoi, care trebuie ascuns undeva cînd "boierii" străini vin în vizită. Probabil n-aţi fost dumneavoastră cel care l-am văzut în urmă cu ani, jurînd cu mîna dreaptă pe Constituţie, declarînd-o inviolabilă, alături de celelalte legi ale ţării. Sau poate că n-avem dreptate să mai susţinem că dreptul de proprietate individuală este garantat de lege? Pentru că altfel nu-mi pot explica distrugerea sistematică a mai multor clădiri de imensă valoare arhitecturală şi istorică, aparţinînd întregii culturi europene. Uimitor este că în patrimoniul naţional au intrat mai multe cărţi lipsite de valoare, în timp ce mănăstirea Văcăreşti a fost demolată. Şi toate acestea pentru a face loc unor construcţii inutile şi urîte. Şi nimeni nu are voie să protesteze. Este motivul pentru care eu am refuzat să mă alătur echipei pe care aţi pregătit-o în 1965, pentru că mi-am dat seama că dumneavoastră n-aveţi nevoie de oameni care să vă sfătuiască, pentru că dumneavoastră aveţi nevoie doar de propriile opinii.

Am avut un prieten, Gheorghe Ursu, care a fost ucis de securişti zeloşi, pentru că şi-a scris în intimitate jurnalul. Doina Cornea n-a făcut altceva decît să-şi exprime opiniile garantate de legile ţării. Eu nu mă consider un duşman sau un dizident, ci doar un om care are alte idei şi păreri. Eu nu voi putea fi umilit în felul în care au fost umiliţi Ana Blandiana şi Aurel Dragoş Munteanu, pentru că eu nu mai public de multă vreme, fiind de părere că un scriitor nu poate să dea tiparului doar pagini care nu au vreo legătură directă cu realitatea şi viaţa românului de acum.

In luna Martie a.c., a parvenit secției din Londra a organizației «amnesty international» următoarea scrisoare din România:

Stimați domni,

ținând seama de contemporaneitate, noi înșine în calitate de slujitori ai presei, ar trebui să ne apărăm atributele de ziariști, să exprimăm realitățile vieții, să exprimăm opiniile noastre și ale concetățenilor noștri. Să facem publice abuzurile regimului Ceaușescu, agresiunile zilnice, să descriem mizeria morală și materială, etc., etc., fapte cunoscute și de noi, dar și de dvs.

Din păcate, nu putem face nimic din acestea, deoarece mijloacele practice sunt în puterea conducerii. De aceea ne vedem obligați să vă rugăm pe dvs. să le faceți publice și să vă solidarizați cu colegii noștri, ziariștii Mihai-Petre Băcanu dela cotidianul România Liberă, absolvent al Facultății de filologie, Anton Uncu, ziarist la același ziar, absolvent al Facultății de filologie, și Mihai Creangă, ziarist la revista România pitorească, absolvent al Institutului de artă dramatică, critic teatral, și Alexandru Chivoiu, linotipist. Ei au fost arestați inițial de organele securității în perioada 25–27 Ianuarie 1989. In prezent ei sunt în stare de arest, anchetați de securitate și procuratura militară a municipiului București. Sunt lipsiți de apărare, maltratați fizic și moral, fără dreptul de a avea un apărător legal, fără contact cu familia, în condiții de hrană și igienă îndoielnice.

Acuzația este aceea de a fi imprimat și difuzat manifeste cu îndemnul de a opune rezistență lui Ceaușescu și celor din jurul său. Conținutul manifestului cuprindea și aprecieri la adresa politicii de început a actualului regim, dar și expresia dezamăgirii, deoarece regimul Ceaușescu s'a desvoltat ca un regim de oprimare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, ca un regim al corupției, al frigului și foametei, obligând poporul român la cultul persoanei conducătorului și al soției sale. Acțiunea celor trei ziariști s'a autointitulat "Acțiunea R", iar manifestul purta motto-ul "morbul puterii". Arestarea lor a fost însoțită de percheziții, în noapte. Au fost confiscate materiale și manuscrise, au fost interogați membri ai familiilor, soțiile și copiii.

Vă rugăm în mod călduros, în numele solidarizării de breaslă, în numele omeniei și al dreptății, să protestați energic împotriva acestui nou abuz al regimului Ceaușescu.

Vă rugăm de asemenea să ne înțelegeți, cel puțin în parte, cât ne este de greu, ce mustrări de conștiință avem, ce coșmaruri, câte nopți nedormite și sbucium, când scriem despre "Geniul Carpaților", "omul planetar", "eroul între eroii neamului", în articole comandate și obligatorii.

Ne mângâiem în parte, știind că aceste articole, sau nu sunt citite, sau nu sunt crezute. Dar e slabă această mângâiere în fața faptului că ne prostituăm, că mințim și înșelăm, că abdicăm dela crezurile profesiei de ziariști!

Incercați să ne înțelegeți!

Vă rugăm îmbrățișați ideea apărării colegilor noștri!

Faceți cunoscut apelul nostru, îndemnați presa, posturile de radio și televiziune, guvernele și organizațiile pentru apărarea presei libere și a drepturilor omului din toate țările lumii să facă cunoscut cazul celor trei ziariști români arestați la București.

Numai o astfel de acțiune din partea dvs. va influența sentința. Procesul va avea loc în următoarele 2–3 săptămâni și se va ține cu ușile închise. Incercați să trimiteți reprezentanți.

București, Martie 1989
Semnat: Un grup de ziariști români.

Victor FRUNZĂ

TE SALUT, DOINA CORNEA!

Curajoasa militantă pentru drepturile omului din România, profesoara DOINA CORNEA, a fost aleasă de FUNDAȚIA DANEZĂ A PĂCII, ca laureată a premiului pe 1989, acordat anual de această instituție de prestigiu.

Întrucît titulara premiului se află în conflict cu regimul din România și o deplasare pentru a intra în posesia distincției nici nu este de închipuit, laureata a fost reprezentată de fiica domniei sale, Ariadna Combes, ale cărei interviuri, declarații, privind situația din țara noastră, au apărut în aceste zile în majoritatea ziarelor daneze de mare tiraj, suplinind absența titularei.

Și posturile de radio care emit spre România, în special Europa liberă și Vocea Americii *au acordat în programele lor un spațiu larg acestui eveniment. "Vocea Americii" a transmis în programele sale din 13, 14 și 15 martie cr. o amplă relatare a evenimentului de la Copenhaga, datorat Ancăi Giurchescu, un interviu cu Ariadna Combes, realizat de Dorin Tudoran și un interviu cu Victor Frunză, realizat de Horia Pușcașu.*

Reproducem mai jos declarațiile lui Victor Frunză, difuzate de postul de radio "Vocea Americii" la 14 martie, ora 19,30 (ora României).

Sub o formă sau alta, în ultimele luni, pagini întregi din diverse gazete daneze s-au ocupat de România. La aceasta a contribuit și valul fără precedent de români, care încercînd să scape cu orice preț de coșmarul realității ceaușiste, numai să scape, s-au refugiat în Ungaria. Surse diferite dau cifra de treizeci de mii de români, care s-ar afla în țara vecină. Dar chiar dacă numărul compatrioților fugiți în Ungaria ar fi numai pe jumătate și tot ar fi enorm, ilustrînd fără cuvinte și comentarii situația drepturilor omului din țara noastră. Vremuri de bejenie fără precedent! Iar cînd un număr minim din aceștia, 230, au ajuns din Ungaria în Danemarca, un asemenea refugiu în bloc a atras atenția opiniei publice daneze asupra României.

Prezența unui asemenea grup compact de români în Danemarca, a a fost însoțit timp de vreo două luni de un suspans, chinuitor pentru ei, întrucît autoritățile se gîndeau ca majoritatea să fie expediați înapoi. Piaza rea a trecut, toți pînă la ultimul au fost acceptați, iar emoția a avut oarecum partea ei - ca să zic așa - pozitivă: presa, televiziunea, radioul s-au ocupat mai mult de România, monstruozitatea regimului de dictatură fiind demonstrată cu fapte concrete. Iată de ce se poate spune că premiul decernat disidentei române a venit pe un teren pregătit, propice receptării problemelor de care, ca români, suntem cu toții frămîntați.

Premiul decernat disidentei române reprezintă un sprijin univoc pentru cauza la care Doina Cornea s-a angajat într-o luptă inegală. A te împotrivi dictaturii este întotdeauna temerar, forțele fiind zdrobitor de inegale. Cu atît mai de admirat este această curajoasă doamnă!

Aș vrea să mai subliniez o semnificație, luminată în special nouă, românilor. Protestul doamnei Cornea, la care s-au alăturat și alți disidenți, la demolarea miilor de sate din România, denotă faptul că opoziția față de dictatura persoanlă și practicile ei incalificabile, este tot mai bine articulată, tinzînd să cuprindă reprezentanți din toate straturile sociale. De la marea demonstrație de la Brașov, din 15 noiembrie 1987, la disidența individuală, iar în ultimile zile la condamnarea dictatorului, venită din partea unui grup compact de veterani, foști responsabili ai partidului, toate aceste semne - bune - interesează astăzi într-o măsură mai mare occidentul decît, să zicem, acum 10-15 ani. Iar reacția lui este acum cea normală, lipsită de contradicțiile din acea perioadă. Decernarea acestui premiu este ilustrarea faptului că opinia publică daneză, organizațiile politice, presa încep să fie sensibile și să-și pună întrebări în legătură cu ceea ce se petrece în România.

În spatele doamnei Cornea se află numeroși alți disidenți, care trăiesc și gîndesc, scriu, suferă, caută o soluție pentru toți, din România. Așa că felicitînd-o pe Doina Cornea pentru acest premiu, trebuie să urăm cu acest prilej tuturor celor care cu nume sau anonimi se opun, multă rezistență! Dorim să știe că nu sunt singuri, că suntem alături de ei. Te salut, Doina Cornea!

Întrebare: Victor Frunză, ce crezi despre diferența dintre "disidență" și "opoziție"?

Răspuns: Intrăm într-o dezbatere filologică. Condițiile din țara noastră au făcut ca disidența să reprezinte pentru momentul actual o formă clară de opoziție.

Întrebare: Pentru că ai evocat Scrisoarea "celor șase", ce crezi că reprezintă ea?

Răspuns: Condamnarea venită din partea celor șase foști responsabili ai partidului are, cred, o dublă semnificație. Mai întîi că pentru prima dată foști conducători ai partidului se leapădă în public de stalinism. Este clar că o condamnare a dictaturii ceaușiste - aceasta fiind evident o formă de stalinism - necesită o asemenea depășire. Consecvența unui veteran, precum Constantin Pârvulescu, cel care a criticat de la tribuna Congresului al XXII-lea mascarada ceaușistă, este impresionantă. În al doilea rînd, are loc pentru prima dată o solidarizare a mai multor foști lideri, care se simt astfel responsabili de soarta țării. Este un semn bun, întrucît se crează astfel un precedent. Am convingerea că această scrisoare nu este decît un început. Vom mai auzi fără îndoială și despre alte evenimente similare.

Gheorghe STANOMIR
DIN ARHIVĂ

In anul 2089, Universitatea din Zărnești va fi încercat să atragă un public cât mai numeros cu prelegerea "Teatrul lumii după Ionesco". Spicuim din presa timpului:

"Conferința de deschidere a surprins - Ion Luca Caragiale, recunoscut de autorul în cauză ca "bunic", ar avea o legătură directă cu următorul citat din "România Literară", XXI/49, din 1 decembrie 1988, pe care-l punem la dispoziția cititorului:

Imi exprim deplina convingere că toți participanții la lucrările înaltului nostru forum democratic, întregul activ de partid și de stat, toți oamenii muncii, întregul nostru popor, vor acționa într'o deplină unitate și vor asigura realizarea în cele mai bune condiții a tuturor planurilor și programelor de dezvoltare a patriei noastre. La sfârșitul acestui cincinal, la sfârșitul celui de-al 9-lea cincinal și, mai cu seamă, în anul 2000, vom putea să privim cu îndreptățită mândrie și să afirmăm că ceea ce ne-am propus în 1988, în ajunul celei de a 7o-a aniversări a creării statului național unitar, s'a realizat, că la cea de a 8o-a aniversare a statului național unitar și la 400 de ani de la unirea de către Mihai Viteazul a țărilor românești, România va fi o țară puternic dezvoltată, socialistă, ridicată pe înaltele piscuri, înaintând spre visul de aur - spre comunism! (Urale și aplauze puternice; se scandează îndelung: "Ceaușescu și poporul!", "Ceaușescu - eroism, România - comunism!").

Deși mai avem o lună până la încheierea acestui an și începerea noului an, doresc să vă adresez tuturor, întregului activ de partid și de stat, întregului nostru popor, cele mai bune urări, precum și urarea ca anul 1989 să aducă noi și noi satisfacții, noi și noi împliniri în toate domeniile, să ducă la ridicarea continuă a bunăstării și fericirii întregii noastre națiuni! (Urale și aplauze puternice, prelungite; se scandează îndelung: "Ceaușescu - la mulți ani!").

Adresez tuturor participanților la înaltul forum democratic, întregului nostru popor, urarea de noi și noi succese în toate domeniile, multă sănătate și fericire! (Urale și aplauze puternice; se scandează îndelung: "Ceaușescu - PCR!", "Ceaușescu și poporul!").

Declar închise lucrările marelui nostru forum democratic.

Trăiască Partidul Comunist Român - forța politică conducătoare, centrul vital al națiunii noastre socialiste! (Urale și aplauze puternice, prelungite; se scandează îndelung: "Ceaușescu - PCR!", "Ceaușescu și poporul!").

Glorie marelui nostru popor, liber și independent! Viață veșnică - în fericire, în comunism! (Urale și aplauze puternice, prelungite; se scandează îndelung: "Ceaușescu și poporul!", "Ceaușescu - eroism, România - comunism!").

Să triumfe pacea și colaborarea între toate popoarele lumii! (Urale și aplauze puternice, prelungite. Se scandează îndelung: "Ceaușescu - PCR!", "Ceaușescu și poporul!", "Ceaușescu - Pace!", "Stima noastră și mândria - Ceaușescu, România!").

Toți cei prezenți în sală se ridică în picioare și ovaționează îndelung, într'o atmosferă de puternică însuflețire și strânsă unitate, pentru Partidul Comunist Român, pentru secretarul general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU!

După ce s'a restabilit liniștea, discuțiile n'au mai fost prea libere, cu toată garanția - între timp plictisitor de firescă - care ține de constituția unei asemenea instituții. Interesant este că și tonul - să nu mai vorbim de lexic - tonul participanților la discuțiile care au urmat în vechea dogmă democratică, a fost oleacă arhaic. Frazele-alibi au adunat nori negri asupra Bucegilor, iar Piatra Craiului s'a plecat. Cum acest fenomen pare a fi în această regiune specific (poveștile adunate sunt macabre, respectiv iraționale), rugăm visătorii oficiali și pe cei liberi profesioniști să cerceteze la sursă".

Vor fi reușit visătorii să priceapă tâlcul celor de mai sus, ei, care vor fi știut multe despre ciumă, cutremure, războaie, ba chiar lăcuste? Dar ce-au deslușit?

PRIMIM:

Din partea Societății Internaționale pentru Drepturile Omului (IGFM) Secția germană (Frankfurt/M). Comitetul de lucru pentru apărarea și respectarea Drepturilor Omului în România.

Intemeierea unei secții a I.G.F.M. în Ungaria. Primire la Președintele Parlamentului maghiar Dr. Matyas Szuros. Budapesta/Frankfurt am Main, 20 Martie 1989

Ungaria va fi prima țară, membră a Pactului de la Varșovia, în care va funcționa o secție națională a Asociației Internaționale pentru Drepturile Omului (I.G.F.M. Frankfurt/Main)

Una dintre cele cincisprezece grupări de militanți pentru drepturile omului se constituie acum, la Budapesta, în grup pregătitor. La reunirea de constituire au luat parte personalități cunoscute, ca de pildă văduva ministrului apărării, Pal Maleter, executat după revolta din 1956, ca și reprezentanți ai unor grupe independente, ca de pildă Forumul Democratic Maghiar (M.A.F.) sau grupul de artiști plastici cunoscuți sub numele "Inconnu".

Președintele ales al Parlamentului maghiar, la 10 Martie 1989, Dr. Matyas Szuros, a primit la sfârșitul săptămânii trecute un grup de membri ai I.G.F.M., în clădirea Parlamentului de la Budapesta.

La convorbirea de o jumătate de oră au luat parte purtătorul de cuvînt al grupului pregătitor al I.G.F.M. în Ungaria, ziaristul Szabo Szekeres (Budapesta), președintele Comitetului de Lucru Ungaria al I.G.F.M., Johann (Janos) Blumgrund (Viena), ca și președintele Secției Austria al I.G.F.M., Katarina Grieb, (Viena).

Președintele Parlamentului maghiar, Szuros, s-a informat detailat asupra țelurilor și metodelor de lucru al I.G.F.M. El a salutat apoi cu căldură inițiativa și iminenta constituire a unei Secții a I.G.F.M. în Ungaria și și-a exprimat convingerea că și guvernul maghiar apreciază pozitiv această constituire. In mod sigur autoritățile maghiare competente sunt gata să colaboreze pentru soluționarea cazurilor de încălcare a drepturilor omului.

Vineri, 17 Martie a.c., Laszlo Szekeres și purtătorul de cuvînt pentru presă al Secretariatului Internațional al I.G.F.M., Jorn Ziegler (Frankfurt) au informat, în cadrul unei conferințe de presă la Budapesta, asupra modalităților de constituire a Secției I.G.F.M. din Ungaria.

Interesul mass-media maghiare pentru acest fapt a fost deosebit de viu.

Principalele ziare ale Ungariei au informat prin articole ample, despre activitatea I.G.F.M. și începuturile acesteia în Ungaria.

Pînă la sfîrșitul verii acestui an constituirea unei Secții a I.G.F.M. în Ungaria trebuie să fie formal terminată. Ea va fi atunci a 15 secție națională a I.G.F.M.

Grupări legale ale I.G.F.M. există încă din anul 1987 la Moscova și la Leningrad.

I.G.F.M. a fost fondată în 1972 la Frankfurt/Main ca o inițiativă umanitară, care astăzi se ocupă de victimele încălcării drepturilor omului, respectiv de instituirea drepturilor fundamentale ale omului în aproape 50 de țări.

Criza din domeniul medico-sanitar românesc

Catastrofala lipsă de medicamente seceră mii de vieți omenești București/Frankfurt am Main 24 Martie 1989

Starea catastrofală a aprovizionării românești a ajuns să creeze actualmente și o criză deosebită în domeniul sanitar.

După cum relatează I.G.F.M. (Frankfurt/Main), din multiplele ei contacte cu persoane din România, reese o serie de informații, care atestă seriozitatea situației în acest domeniu.

Lipsa de medicamente este deosebit de acută pentru bolile de inimă, diabet și nervi, numărul celor în pericol de moarte în acest domeniu crescînd simțitor. La oficiile vamale din Sibiu și București, conform mai multor surse informative, sunt blocate tone de medicamente, provenite din livrările occidentale. Acsete informații însă nu pot fi obiectiv verificate, dat fiind condițiile politice totalitare, care domnesc în România.

Conform unei știri, primite la I.G.F.M., din partea unui medic din Sibiu, aproape două treimi din numărul deceselor cunoscute de el acolo au fost înregistrate printre oameni încă tineri. Această informație coroborată cu alte informații din diferite surse din România arată că situația se datoreeşte lipsei de medicamente și de accesorii medicale (bandaje, suturi, substanțe dezinfectante) atît în clinici cît și în alte așezăminte medicale.

Au fost confirmate și știrile conform cărora o ambulanță nu se deplasează, în caz de urgență, decît dacă bolnavul este sub vîrsta de 60 de ani.

Deosebit de gravă este și situația celor cu maladii cronice, coroborată cu penuria generală de medicamente din România, cît și cu lipsa de măsuri de protecție al locul de muncă sau cu poluarea mediului înconjurător. Din diferite localități au parvenit informații, referitoare la creșterea numărului celor cu afecțiuni renale, tulburări circulatorii sau boli de piele. Sunt cunoscute cazuri concrete, în acest sens, provocate de instalațiile chimice din Copșa Mică în Transilvania.

Comunicatul de presă, referitor la expedierea și primirea de medicamente în România, atenționează că, în deosebi, livrările în cantități mari sunt reținute de autoritățile vamale românești.

Expedierile de pachete mici, se fac în continuare și este recomandabil, ca beneficiarii, să confirme expeditorilor, primirea lor, pentru a se putea urmări mai bine situația reală.

Demonstrația de protest la Budapesta împotriva dictaturii din România
Budapesta/ Frankfurt/Main 24 Marti 1989

La Budapesta, pe data de 23 Martie a.c. (Joia Verde din Săptămîna patimilor, la catolici), au avut loc, cu ocazia împlinirii a 24 de ani de la preluarea puterii în România, de către Nicolae Ceaușescu, diverse manifestații de protest, la chemarea mișcării de opoziție "România Liberă".

Astfel, în după amiaza zilei de 23 Martie a.c., în Parcul Prieteniei româno-maghiare, s-a păstrat un minut de reculegere, în memoria unui român, care și-a dat foc la Brașov, pentru a protesta, împotriva politicii criminale a lui Ceaușescu.

Șapte cetățeni români, aflați în exil la Budapesta (patru români și trei unguri) afiliați grupării "România Liberă", au semnat un apel în numele acestei grupări, cerînd tuturor celor care trăiesc în România, români, maghiari, germani, ca la data de 23 Martie a.c., să poarte îmbrăcăminte de doliu.

Toți refugiații din România, aflați în Ungaria, urmau, ca la 23 Martie să transmită proteste și telegrame de doliu, Ambasadei române, din țara gazdă.

*

*

FINAL FERICIT
ÎN CHESTIUNEA REFUGIAȚILOR DIN DANEMARCA

În numărul său trecut, *Curentul* a relatat avatarurile refugiaților români ajunși în Danemaca, venind din Ungaria și pe care autoritățile daneze intenționau să-i trimită înapoi.

Problema lor a avut în final o soluție fericită: toți cei 230 de români au fost acceptați ca refugiați. La această oră toți au primit azilul și au părăsit cantonamentele în care așteptau cu sufletul la gură o decizie. Compatrioții noștri au fost repartizați în trei orașe importante: în Esbjerg, Viborg și Aalborg sau în mici localități din preajma acestor municipii, unde au și început cursurile de daneză, marcînd intrarea în perioada de integrare.

O mențiune specială: în unele localități, grupurile de români au fost așteptate la sosire de municipalitate și localnici, întîmpinate cu căldură, spunîndu-li-se "Bine ați venit!", primirea lor în acest mod reprezentînd o premieră absolută, uimind și contrazicînd orice se știa pînă astăzi despre atitudinea față de refugiați în genere. Este posibil să fie și o reacție specific daneză la la ceea ce se întîmplă astăzi în România.

Coresp.

DIN TERITORIILE OCUPATE

Radio Chişinău transmite

la 26 Ianuarie 1989:

Biroul CC al PC al Moldovei a examinat chestiunea cu privire la cazurile de încălcare brutală a ordinei publice care au avut loc la Chişinău în ziua de 22 Ianuarie 1989.

In hotărîrea adoptată se menţionează că sub camuflajul lozincilor restructurării, renaşterii conştiinţei naţionale, unele persoane, lipsite de răspundere, depun eforturi perseverente pentru destabilizarea climatului social-politic din republică, întreprind încercări de a băga zânzanie în societate, de a-i împărţi pe oameni după criteriul naţional. Ele folosesc adesea mijloace în contradicţie cu legea, care pot duce la urmări imprevizibile.

La 22 Ianuarie 1989, un mare grup de participanţi la clubul Alexei Mateevici a ţinut o adunare şi a desfăşurat o procesiune nesancţionată pe străzile Chişinăului. Pe parcurs, la acest grup s'au alăturat mulţi trecători, inclusiv copii şi adolescenţi, paralizând circulaţia transportului în comun. Participanţii la procesiune şi-au permis chemări provocatoare şi strigăte jignitoare la adresa conducătorilor organelor de partid şi sovietice, au aţâţat pasiuni nesănătoase. La cererea reprezentanţilor puterii de a înceta nelegiuirile nu s'a reacţionat.

La şedinţa clubului, care a avut loc în aceeaşi zi, unele persoane pretinzând o aşa zisă opoziţie faţă de structurile existente ale puterii, au căutat să impună din nou vederi tendenţioase în problemele istoriei, desvoltării politice şi social-economice ale republicii. Au înaintat cerinţe de orientare extremistă. Tot aici au fost răspândite svonuri provocatoare şi scorniri cu privire la un asasinat care ar fi avut loc pe bază de relaţii între naţiuni şi la încercări de atentat la viaţa unor oameni, ceea ce a trezit un nou val de furie.

Aceste evenimente, care agită o bună parte din colectivele Chişinăului, au fost primite cu indignare de populaţia oraşului. Lucrul acesta îl dovedesc numeroasele cuvinte de condamnare la adresa celor ce încalcă ordinea publică, precum şi ecourile care au sosit şi continuă să sosească pe adresa organelor de partid, sovietice şi a presei. Manifestările de felul acesta au devenit posibile ca rezultat al încetinelii şi al nehotărîrii prin nimic motivate a lucrătorilor de conducere ai oraşului Chişinău şi raioanelor ei, care în situaţia complicată ce se creează întârzie cu aprecierea justă a evenimentelor şi faptelor şi, ceea ce constitue esenţialul, întârzie cu luarea măsurilor practice de neamânat. Organele de ocrotire a drepturilor din oraş s'au dovedit a fi incapabile să curme procesiunea organizată contrar legii şi încălcările ordinii publice.

Biroul CC al PC al Moldovei a condamnat cazurile de încălcare brutală a ordinii publice, încercările unor persoane cu stări de spirit extremiste, de a îndemna pe oameni la acţiune în contradicţie cu legea, anticonstituţionale, de a aţâţa vrajba între naţiuni, de a destabiliza situaţia din oraşul Chişinău şi din republică. Procuraturii şi Ministerului Afacerilor Interne ale Republicii Moldoveneşti li s'a dat însărcinarea ca, în conformitate cu legislaţia în vigoare, să examineze chestiunea răspunderii celor vinovaţi de acţiune contrară legii, care a avut loc în ziua de 22 Ianuarie, să elaboreze şi să înfăptuiască paşi practici pentru sporirea operativităţii şi eficienţei măsurilor ce se iau contra acelor care turbură ordinea publică, să informeze pe larg despre aceasta opinia publică şi populaţia.

Consiliului de miniştri ai Republicii Moldoveneşti, Comitetului Executiv orăşenesc Chişinău, tov. Platon, tov. Guţu, li s'a propus să asigure respectarea strictă a modului stabilit de lege al permiterii şi desfăşurării măsurilor de masă. Comitetului orăşenesc, CC al Comsomolului din Moldova, Ministerului Culturii al republicii, li s'a dat însărcinarea de a înfăptui un sistem de măsuri urgente pentru activitatea cu clubul Alexei Mateevici, prin prisma regulamentului cu privire la asociaţiile amatoare de tineret.

Biroul CC a obligat comitetele orăşeneşti, comitetele raionale de partid, organizaţiile primare de partid, ca în conformitate cu statutul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice să-i tragă la răspundere pe comuniştii care au alunecat de pe poziţiile principiale de partid, mai operativ la cazurile de împăciuitorism ideologic printre membrii PC al Uniunii Sovietice. Să reînnoiască în permanenţă formele şi metodele de muncă ideologică, politico-educativă, să combată cu perseverenţă pasivitatea, lipsa de iniţiativă, atracţia faţă de şablon.

Urmează să fie apărate în mod principial orientările politice ale partidului, să fie dusă pretutindeni lupta cu manifestările de extremism, lipsă de răspundere şi demagogie, să fie orientată mai activ iniţiativa politică crescândă a oamenilor pe făgaşul faptelor practice, să fie afirmată la oamenii muncii, la populaţia republicii, înţelegerea clară a faptului că numai prin eforturi comune, în familia unică a popoarelor Uniunii Sovietice, numai printr'un înalt randament la fiecare loc de muncă, pot fi rezolvate problemele de actualitate ale desvoltării sociale contemporane.

Biroul CC al PC al Moldovei se adresează clasei muncitoare, ţărănimii colhoznice, intelectualităţii cu chemarea de a avea o atitudine plină de răspundere faţă de discutarea şi rezolvarea problemelor. Manifestărilor extremiste, naţionaliste, precum şi manifestărilor şoviniste, trebue să li se dea o ripostă fermă în fiecare colectiv de muncă de către toţi cei cărora le sunt scumpe idealurile restructurării şi primenirii.

la 23 Februarie 1989:

O informaţie proaspătă sosită din sectorul de ediţie. Din sala judecătoriei:

In ziua de 19 Februarie, la Chişinău, lângă monumentul lui Ştefan cel Mare, s'a făcut o nouă încercare de a organiza un meeting neautorizat. Un grup de cetăţeni lipsiţi de simţul răspunderii au provocat prin comportarea lor dezordine în zona Pieţii Biruinţei, au împiedecat funcţionarea normală a transportului orăşenesc. Reprezentanţii organelor de ocrotire a drepturilor i-au rugat în repetate rânduri prin megafoane pe participanţii la acest meeting neautorizat să nu încalce ordinea publică însă fără niciun rezultat. Mai mult decât atât, printre cei adunaţi au apărut persoane care au început să scandeze lozinci instigatoare şi jignitoare, îi îndemna pe oameni să nu se supună dispoziţiilor organelor de ocrotire a drepturilor.

Pornind dela faptul că în cursul evenimentului [...], lucrătorii i-au reţinut pe unii participanţi activi la acest meeting. Ei au fost aduşi la o unitate de serviciu a secţiei raionale a Ministerului Afacerilor Interne. Aici a fost stabilită identitatea persoanelor deţinute şi protocolate acţiunile lor ilegale. Toate aceste materiale au fost transmise judecătoriei populare a raionului Frunze. Zilele trecute ele au fost audiate în cadrul unor şedinţe judiciare. Examinând multilateral şi obiectiv faptele expuse din materialele dosarelor respective, judecătoria populară a pronunţat sentinţa de aplicare a următoarelor sancţiuni administrative faţă de aceşti cetăţeni:

Lui Stratulat, lăcătuş la fabrica Zorilor i s'a aplicat o amendă în sumă de 300 de ruble.

Lui Dandeş, revizor la cooperativa Butoiaşi, Alexei, strungar la asociaţia ştiinţifică de producţie Moldavhidromaş, Boga Silie, electromontor în secţia faze estradepartamentale de pe lângă secţia raională Frunze a Afacerilor Interne, Kaduşen, tâmplar la Direcţia de reparat şi construcţii Nr. 19 a Asociaţiei [...], Mălai, muncitor la Combinatul poligrafic, şi Emilian, ajustor la asociaţia ştiinţifică de producţie Moldavhidromaş, o amendă în sumă de 100 de ruble fiecare.

Lui Bocancea, agent de colectări la Koopzagotprom din Dumbrăveni, o amendă în sumă de 90 de ruble.

Lui Scurtu, student la facultatea de educaţie fizică a Institutului pedagogic de stat "Creangă" din Chişinău, o amendă în sumă de 70 de ruble.

Faţă de Vuico, electrician la fabrica de produse de panificaţie Nr. 4 din Chişinău a fost adoptată hotărîrea de a-l sancţiona pe linie administrativă sub formă de avertizare.

Toate horărîrile judecătoriei populare sunt definitive şi nu pot fi atacate.

la 2 Martie 1989:

Să revenim la şedinţa extraordinară a Prezidiului Sovietului Suprem al Republicii. Corespondentul nostru a realizat un interviu în cadrul căruia se referă la una din problemele acum actuale ale vieţii noastre spirituale.

Mai mulţi ascultători ai radioului moldovenesc ni s'au adresat cu o rugăminte de a deveni membri ai Prezidiului Sovietului Suprem al Moldovei în problema care frământă azi întreaga republică, în problema grafiei.

E o problemă, a menţionat Simion Kuzmici Grossu, care necesită timp pentru rezolvarea ei justă, multilaterală, dar chiar şi aceste cerinţe ale asultătorilor denotă o grabă, o oarecare grabă, şi am impresia că aceeaşi grabă şi aceeaşi - poate - lipsă de informaţie stă la baza unor acţiuni care nu sunt admise de lege, a unor atitudini nelegitime, aşa bunăoară cum au fost cele de dumineca trecută şi care, pe bună dreptate, ne trezesc atât indignare cât şi nedumerire, deoarece s'a spus clar că aceste probleme se rezolvă, şi iată de ce, aşteptând sfârşitul şedinţei de azi a prezidiului, l-am invitat la microfon pe locţiitorul preşedintelui, prezidiului Sovietului Suprem al republicii, Ion M. Morariu.

Crainicul: Care e părerea dv. asupra acestei probleme şi în special asupra acestor evenimente care au loc astăzi - pot ajuta ele sau pot din contră complica rezolvarea problemei?

Morariu: Problema limbi moldoveneşti, de fapt, e pusă la timp, şi sper că ea o să fie rezolvată numaidecât chiar în luna Martie, să fie prezentat prezidiului Sovietului Suprem de a se întări ca limba moldovenească să fie limbă de stat. Şi iată noi, în momentul de faţă, suntem în luna Martie, şi sperăm că numaidecât va veni vremea aceasta, ziua aceea, când noi om întări alfabetul şi legea limbii moldoveneşti de stat. Iar sesia Sovietului Suprem, care va avea loc în Iunie a.c., va întări legea limbii de stat şi alfabetul latin. Eu am fost încrezut că poporul moldovenesc, oamenii din capitală, din republică, va înţelege lucrul acesta, că legea e lege şi n'o să fie meetingurile acestea, oamenii o să se poarte frumos, cum ar trebui să se poarte o naţie cultă. Şi pe mine mă indignează lucrul acela că oamenii nu înţeleg că prezidiul Sovietului Suprem e ales de oamenii muncii, ai republicii, şi ne rezolvă problemele acute la nivel. Şi de atât aş chema pe oamenii muncii chiar din republică, din toată republica, sa-şi deie sama de lucrurile celea care le procedează şi să înţeleagă că nu ne face cinste nouă, că noi aşa acţionăm în momentul cela când ar fi dorit să acţionăm mai calm, mai cumpănit...

Crainicul: Deoarece, cred eu, n'ar trebui de irosit poate acele forţe care pe urmă o să trebuiască pentru a traduce în fapt aceste legi. Că se poate întâmpla cum spunea Ion Druţă, că o să avem, şi lege, şi alfabet, că pe urmă n'o să putem face nimic, aşa-s moldovenii: iuţi la mânie, dar repede le trece!

Morariu: Eu ce-aş zice în momentul de faţă? Că graba strică treaba în aşa întrebare foarte serioasă pentru poporul moldovenesc. Şi eu sunt încrezut o sută de procente că problemele ăstea or să fie rezolvate la nivel, pentrucă ele sunt probleme acute şi pe fiecare moldovan îl doare la inimă de aceste probleme. Şi dacă Mihail Sergheievici Gorbaciov a spus că fiecare popor trebue să aibă limba sa, trebue să aibă scrisul său, înseamnă că asta, înseamnă deacuma că problema va fi rezolvată aşa cum cere poporul, ca, până a face un pas înainte în purtările sale care nu aduce mare falã în momentul de faţă, să judice bine ce fac, şi problemele acestea să fie rezolvate cu un cap rece - poate aşa, dacă se poate aşa de spus, ca un cal!

la 9 Martie 1989:

In ziua de 8 Martie au avut loc la Chişinău un meeting nesancţionat, iar apoi o procesiune nesancţionată pe bulevardul Lenin, la care, potrivit datelor oficiale, au participat circa cinci mii de oameni. Indreptându-se spre Piaţa Eliberării, manifestanţii au inundat partea carosabilă a străzii centrale a capitalei, blocând astfel pe câteva ore circulaţia intensă a mijloacelor de transport în această zi de sărbătoare. Participanţii la procesiune purtau lozinci cu cererile de a fi decretată limba moldovenească drept limbă de stat, de a o trece la grafia latină. Alături de aceste lozinci erau şi chemări cu un alt caracter, bunăoară lozinca "Jos colonizarea!". S'au făcut auzite de asemenea strigăte defăimătoare la adresa unor conducători ai republicii. Totodată răsunau scandări speculative în cinstea lui Mihail Sergheevici Gorbaciov.

Aceste evenimente oferă temeiul de a trage concluzia: situaţia în oraş la ora actuală nu numai că nu se stabilizează, ci ea continuă să se destabilizeze. In aceste condiţii continuă să crească numărul infracţiunilor, se activează tot mai mult elementele antisociale şi mai departe. Cum poate fi făurit statul bazat pe drept, dacă cei care pledează numai în vorbă pentru aceasta nu vor să renunţe la obişnuinţa de a-i stigmatiza pe oameni cu etichete politice? Reţine atenţia şi faptul că unii participanţi la asemenea meetinguri şi procesiuni nu doresc cu îndărătnicie să vadă materialele oficiale, hotărîrile sesiunii sovietului orăşenesc şi să-şi plece în cele din urmă urechia la cuvântarea rostită de Simion Kuzmici Grossu, primul secretar al CC al PC al Moldovei, la televiziunea şi radiodifuziunea republicană, în care s'a comunicat în repetate rânduri că acum se elaborează proiectele legilor Republicii Moldoveneşti cu privire la statutul limbii moldoveneşti în republică, la funcţionarea celorlalte limbi de pe teritoriul ei.

Acuma asupra acestor documente lucrează trei comisii permanente ale Sovietului Suprem al republicii, cu atragerea unui cerc larg de specialişti şi a obştimii. Cu toate acestea, problemele respective continuă să fie speculate de către participanţii la meetinguri, ceea ce nu duce decât la aţâţarea absolut inutilă a spiritelor, tulbură populaţia.

Se pune în mod firesc întreabarea: cine recurge la procedeele de forţă încercând să accelereze astfel rezolvarea acestor probleme? Cui îi convine acest lucru? Cine îi îndeamnă pe oameni la acţiuni extremiste care contravin bunului simţ, căci printre participanţii la procesiune erau multe femei cu copii, inclusiv cărucioare?

Indignaţi de tulburarea liniştii din oraş, de dispoziţia stricată în ziua de sărbătoare, majoritatea covârşitoare a orăşenilor, oaspeţii Chişinăului întreabă: există oare în oraş puterea sovietică? Vor fi oare în cele din urmă asigurate aici ordinea, odihna liniştită a oamenilor? De ce organele de ocrotire a drepturilor nu scot la iveală şi nu numesc identitatea organizatorilor concreţi ai acestor desordini, pentru ca obştimea să-i cunoască, să li se poată reţine despăgubiri pentru daunele pricinuite organizaţiilor de transport din oraş? Au dreptate cei care consideră că şi comitetele de partid din oraş nu s'au situat pe o poziţie fermă şi consecventă în situaţia creată. Mai mult decât atât - unele dintre ele îşi permit să manevreze aducând în felul acesta prejudicii serioase eficienţei muncii ideologice şi politice.

Printre participanţii la meetinguri sunt comunişti, mulţi elevi şi studenţi. In ce măsură cadrează aceasta cu programul şi statutul partidului nostru? Cum apreciază comitetele de partid toleranţa vădită a directorilor şcolilor de cultură generală, şcolilor medii de specialitate şi tehnicumurilor, rectorilor instituţiilor de învăţământ superior? Şi cum reacţionează Ministerul Culturii la aceea că manifestările culturale de masă ce au loc în sălile de concerte din capitală se transformă adeseori în acţiuni politice însoţite de agravarea atmosferei, cu atât mai mult cu cât asemenea manifestări, de regulă, sunt transmise în direct pe canalele televiziunii? Aceste chestii, cum dovedesc numeroasele adresări ale cetăţenilor către organele oficiale, provoacă îngrijorarea obştimii nu numai din capitală, ci şi din întreaga republică.

la 13 Martie 1989:

Stimaţi ascultători! Chemarea la raţiune trebue să fie auzită!

Ieri, în toată centrala Chişinăului, au avut loc din nou meetinguri şi procesiuni de masă nesancţionate ale ceăţenilor, care au încălcat grav ordinea publică restabilită în oraş. Pe la amiază au început să se adune lângă monumentul lui Ştefan cel Mare sute de oameni. In curând li s'a transmis de la unul la altul indicaţia să treacă lângă sala de expoziţii din parcul Biruinţei. Deşi au răsunat avertizări în legătură cu caracterul ilegal al meetingului, aici s'au întrunit mii de oameni. Urcând pe treptele clădirii, participanţii la meeting au desfăşurat zeci de pancarte cu lozinci provocatoare şi instigatoare. In mulţime au fost răspândite tot felul de svonuri care au tulburat-o. Apoi au ieşit în Piaţa Biruinţei, deşi în recenta hotărîre a Sovietului orăşenesc s'a menţionat inadmisibilitate desfăşurării în ea a oarecari demonstraţii, cu excepţia celor festive. Mulţi tineri s'au îndreptat spre tribuna centrală, rupând cordoanele de miliţieni, dintre care mulţi au avut de suferit. Nu pot fi calificate altfel decât un sacrilegiu acţiunile indivizilor care au urcat cu picioarele pe parapetul monumentului lui V.I. Lenin.

In această acţiune au fost atraşi şi copiii. Un micuţ, după toate probabilităţile un elev din clasa I-a, a fost pus să ţină o lozincă al cărui conţinut el, desigur, nici nu-l înţelegea. Afară de aceasta, cei maturi, unii, se expuneau şi pericolului; întrunirea unui mare număr de oameni poate avea întotdeauna urmări imprevizibile, mai mult atunci când se aprind pasiunile. De altfel, cu ce impresie vor dormi numeroşii copii? [...] chipurile deformate ale liderilor şi organizatorilor demonstraţiei ilegale, ale toate acestora care au pierdut simţul realismului politic. Mai târziu, unui copil i s'a poruncit să arboreze într'un pom de lângă clădirea CC al partidului drapelul tricolor.

La fel ca şi în duminecile precedente, a fost paralizată principala arteră de transport a oraşului, b-dul Lenin. Unii au întârziat la aeroport, alţii n'au putut primi la timp salvarea, numeroşi chişinoieni n'au putut să-şi petreacă ziua de odihnă cum ar fi vrut. Intre timp, din gloata ce se mişca pe bulevard răsunau strigăte. Unii chemau "Jos cu mafia!". De pe cine propriu zis nu ziceau. Puteau fi citite şi auzite lozinci despre limba moldovenească de stat şi grafia ei, dar cine nu ştie că chestiunile acestea se rezolvă la cel mai înalt nivel cu participarea oamenilor de ştiinţă, scriitorilor, opiniei publice largi.

Chemări în sprijinul lui Gorbaciov, dar anume secretarul general al CC al partidului nostru a vorbit în repetate rânduri despre faptul că fiecare cetăţean trebue să respecte legile sovietice, că restructurarea trebue să fie afirmată prin fapte, dar nu prin vorbe. Parcurgând calea pe bulevard până la Piaţa Eliberării, participanţii la procesiune s'au îndreptat apoi spre clădirea CC al PC al Moldovei. Unii au încercat să pătrundă în ea prin forţă, dar au fost opriţi de miliţieni, care s'au văzut nevoiţi să recurgă la ajutorul militarilor. Cei mai înrăiţi infractori au fost reţinuţi şi traşi la răspundere în conformitate cu legile aflate în vigoare. Gloata s'a împrăştiat abia la ora 8:30 seara. A fost destulă vreme pentru a chibzui, cât şi pentru a vorbi. Lucrătorii miliţiei au avut convorbiri absolut paşnice cu demonstranţii. S'a vorbit despre multe lucruri ce-şi aşteaptă rezolvarea şi, de aceea, devenea clar că scopurile finale ale tuturor lucrătorilor republicii sunt unele şi aceleaşi, de a contribui la desfăşurarea, la rezolvarea problemelor economice şi sociale, a nu permite catastrofa ecologică şi, desigur, a curma încercările de a băga zăzanie între naţionalităţi. Suntem nevoiţi să constatăm că asemenea convorbiri cu cetăţenii nu se ţin la întreprinderi, instituţii. Oare nu din această cauză oamenii sunt incitaţi de elemente lipsite de răspundere pe străzi şi în pieţele oraşului? Asemenea convorbiri n'au avut loc nici aici în rândurile mulţimii, numeroşii lucrători ai asociaţiilor ideologice preferând să ocupe o poziţie expectativă. Cu cât interes l-a ascultat tineretul bunăoară pe tov. Guţu, preş. comitetului executiv al sovietului orăşenesc Chişinău, când a apărut în rândul participanţilor la procesiune!

la 14 Martie 1989:

In legătură cu problemele ce se vor discuta la viitoarea plenară a CC al PCUS între altele se arată:

Pe baza propunerilor făcute şi analizei discuţiilor ce au loc în ţară se elaborează un pachet de proiecte de legi legate de reglementarea relaţiilor dintre naţiuni, inclusiv în asemenea probleme cardinale cum sunt perfecţionarea federaţiei sovietice socialiste, întărirea suveranităţii republicilor unionale, statutului juridic al republicilor, regiunilor şi districtelor autonome, delimitarea strictă a competenţei URSS-ului şi republicilor unionale şi multe altele. Ideea centrală a proiectelor de legi care se pregătesc, precum şi modificărilor şi completărilor care vor fi introduse în constituţia URSS şi în constituţiile republicilor unionale, o constitue restabilirea principiilor leniniste iniţiale ale federaţiei sovietice ale uniunii republicilor care se bucură de o suveranitate reală în toate sferele vieţii de stat.

Se are în vedere că după încuviinţarea lor de către plenara CC al PCUS, ele vor fi transmise Sovietului Suprem spre examinare, iar ulterior vor fi puse în discuţie întregii ţări. Totodată pregătirile pentru plenară încă nu au căpătat amploarea pe care o necesită situaţia existentă condiţionată de desfăşurarea proceselor restructurării, precum şi de subaprecierea acuităţii problemelor ce s'au acumulat în sfera relaţiilor naţionale. Aceste probleme sunt puse cu principialitate în mersul campaniei electorale. Nu putem să nu ţinem seama şi de încercările unor grupări extremiste de a specula depăşirile, de a exercita presiuni asupra organelor de partid şi sovietice, de a

(continuare în pag. 4)

Curentul

ANUL LX No. 5996 MARTIE—APRILIE 1989

(continuare din pag. 3)

Radio Chişinău a transmis

le îndemna să adopte hotărîri pripite, pe o bază conjuncturală, inclusiv să revadă în grabă constituţiile actualmente încă în vigoare ale republicilor unionale. Intr'un şir de cazuri ei reuşesc prin lozincile lor să pasioneze o anumită parte a populaţiei. Totodată, populaţia este insuficient informată despre felul cum se elaborează concepţia reînnoirii politicii naţionale a partidului, cum se rezolvă chiar astăzi mii de probleme importante. Propaganda de partid adeseori se situează fără temei pe poziţii pasive. CC al PCUS a recomandat comitetelor de partid să desvalue mai deplin întreaga diversitate a activităţii desfăşurată în legătură cu plenara, să depună eforturi pentru ca oamenii muncii să înteleagă bine că problemele naţionale nu pot fi rezolvate dintr'o singură mişcare. Aici fiecare pas trebue să fie bine chibzuit, este nevoie de sistem şi de consecutivitate. In legătură cu publicarea proiectului principiilor generale ale restructurării conducerii economiei şi sferei sociale în republicile unionale, pe baza lărgirii drepturilor lor suverane, autoconducerii şi autofinanţării, atenţia trebue concentrată asupra lămuririi şi aprofundării ei multilaterale pe teren, cu atragerea reprezentanţilor tuturor republicilor unionale şi formaţiunilor autonome, intelectualităţii de creaţie, a oamenilor de ştiinţă, lucrătorilor organelor de partid şi sovietice, la care să fie aprobate modalităţile de bază pentru rezolvarea problemelor naţionale arzătoare. S'a subliniat că trebue activată pregătirea actelor normative cu privire la perfecţionarea relaţiilor dintre naţiuni, să fie lărgită participarea la ea a republicilor unionale, etc.

Pentru aceasta s'a propus să fie convocată în timpul cel mai apropiat la CC al PCUS o consfătuire cu participarea membrilor comisiei permanente de deputaţi ai Sov. Supr. al URSS pentru relaţiile dintre naţiuni, reprezantanţilor prezidiilor SS ale rep. unionale şi savanţilor jurişti, la care să se examineze prevederile de bază ale proiectelor de lege în curs de elaborare şi a propunerilor alternative. Să se organizeze întâlniri şi conferinţe regionale ale activului de partid sovietic, cu atragerea reprez. asociaţiilor şi mişcărilor de iniţiativă la examinarea problemelor perfecţionării structurii naţional-statale a URSS, delimitării competenţei dintre URSS şi republ. unionale, să se hotărască asupra problemelor limbilor şi culturilor naţionale. S'a găsit drept raţional ca academia de ştiinţe a URSS să activeze cercetarea procesului de formare şi statornicire a federaţiei sovietice socialiste, etapelor desvoltării statului nostru multinaţional, în conţinutul său concret istoric, prin prisma contradicţiilor şi deformărilor reale, să elaboreze criterii de apreciere [...] la baza concepţiei propagandistice.

la 15 Martie 1989:

La Chişinău a avut loc astăzi o şedinţă a comisiilor permanente ale Sov. Suprem al RS Moldova pentru propunerile legislative, pentru relaţiile între naţiuni şi educaţia internaţionalistă, pentru învăţământul public, ştiinţă şi cultură. In conformitate cu hotărîrea biroului CC al PC al Moldovei şi hotărîrea prezidiului Sov. Supr. al republicii, în cadrul şedinţei au început să fie examinate proiectele de legi cu privire la statutul limbii moldoveneşti şi cu privire la funcţionarea limbilor pe teritoriul RSS Moldoveneşti.

la 16 Martie 1989:

Prezidiul Sfatului republican de femei a adoptat o adresare către femeile din Chişinău, din întreaga Moldovă. Transmitem textul acestei adresări:

Dragi prietene, surori şi mame,

sfatul republican de femei din Moldova este profund îngrijorat şi îndurerat de evenimentele ce au loc în ultimul timp la Chişinău. Unele persoane încearcă să-i îndemne pe oameni la acţiuni anticonstituţionale, antisociale, să înlocuiască adevărata democraţie prin democraţia meetingurilor stradale, cu chemări instigatoare, aţâţă pasiunile şi emoţiile, ignorează cerinţele de a se respecta ordinea, de a nu depăşi cadrul legii. Au loc manifestări huliganice.

La acţiunile nelegale sunt atraşi adolescenţii şi copiii. In aceste condiţii nimeni nu se gândeşte ce daune li se pricinuesc sufletelor fragede ale copiilor care devin martori la acţiunile condamnabile ale vârstnicilor, fiind supuşi totodată pericolului pe care-l implică împrejurările imprevizibile în cazul aglomerării maselor de oameni.

In prezent, obştimea largă discută cu înflăcărare şi în teres problemele istoriei poporului moldovenesc, desvoltării limbii, culturii naţionale, problemele ecologiei, relaţiilor dintre naţiuni. In stare de elaborare se află documente importante privind statutul limbii moldoveneşti, funcţionarea în republică a limbilor moldovenească, rusă şi a altor limbi. Respectând sentimentele naţionale, demnitatea naţională a Moldovenilor, Ruşilor, Ucrainenilor, Bulgarilor, Găgăuţilor, Evreilor, reprezentanţilor tuturor celorlalte naţionalităţi şi populaţii care demult trăiesc pe teritoriul Moldovei, suntem categoric împotriva unor asemenea manifetări streine naturii socialismului, cum sunt şovinismul sau naţionalismul, împotriva oricăror aberaţii, tendinţe naţionaliste, îndreptate spre aţâţarea artificială a vrajbei naţionale. Lecţiile urii nu trec fără urmă pentru nimeni, mai ales dacă aceste lecţii le sunt servite copiilor de părinţii lor. Cine seamănă vânt numaidecât va culege furtună şi nenorocire. Acest adevăr de netăgăduit ţinem să-l amintim acelor mame ce au uitat care este înalta menire a femeii, păstrarea căminului familial.

Vă chemăm pe voi, mame, opriţi-vă, gândiţi-vă bine cât de dezastruoase sunt urmările atragerii copiilor la acţiuni iresponsabile, findcă vârstnicii le dau însărcinarea să poarte lozinci ale căror sens ei nu-l înţeleg, după cum de neînţeles le este şi scopul final al chemărilor pe care învaţă să le scandeze împreună cu vârstnicii.

Profund îngrijoraţi pentru ziua de mâne a generaţiei, ne adresăm către dv., femei mame. Nu îngăduiţi ca inimile voastre să fie cuprinse de stihia emoţiilor, iar raţiunea maternă de stihia acţiunilor.

Nicolae LUPAN

Replică pseudoistoricului Artiom Lazarev la articolul său "Cum a fost scrisă Istoria Moldovei" din revista chisinăueană "Nistru", Nr. 2, 1989

Nu ţin morţiş să contracarez multitudinea de citate ale lui Artiom Lazarev din "Nistru". Totuşi îmi permit a-i aminti de nişte spuse privind Basarabia pe care, nu ştiu de ce, dumnealui, în vasta-i activitate de istoric, n'a găsit de cuviinţă să le aducă vreodată la cunoştinţa celor mulţi. E vorba de un scriitor şi fost ministru ţarist, pe nume Casso, care, referindu-se la fuga basarabenilor de după 1812 peste Prut, scria: *"Pentru a opri exodul autorităţile ruseşti au declarat Moldova contaminată de ciumă, interzicând trecerea Prutului sub ameninţarea cu moartea pentru a-i feri pe moldovenii eliberaţi de contaminare"*.

Un lucru e bine ştiut de la '44 încoace, acela că în virtutea frăţietăţii dintre popoare, basarabenii nu mai au unde să fugă. Dar ca să nu anticipăm prea mult lucrurile ne vom întoarce la acelaşi Casso care scria că anexarea de către ruşi a Basarabiei nu era decât *"o primă etapă în drumul Moscovei spre Bosfor şi Dardanele"*. O sinceritate, deci, la care mai adăuga: *"Planurile noastre iniţiale erau cu mult mai largi. La 1806 credeam că vom cuceri fără lupte ambele Principate şi vom forma din ele patru gubernii ruseşti dar, până la urmă, a trebuit să ne limităm la o achiziţie mai modestă, din care s'a putut croi numai Gubernia Basarabia."*

Nu va fi nici o noutate, desigur, pentru nimeni şi totuşi trebuie s'o spunem că binefacerile ruseşti porniră lanţ între Prut şi Nistru: sistem administrativ autocrat, justiţie tendenţioasă, corupţie flagrantă, închiderea şcolilor româneşti şi rusificarea limbii... Mitropolitul Basarabiei Gabriel Bănulescu-Bodoni, originar din Bistriţa-Năsăud, fu înlocuit cu un colonel din armata ţaristă, pe nume Ciceagov, care înlătură orice urmă de românism în biserica din Basarabia.

Cu toate acestea, rezultatele rusificării s'au dovedit a fi infime şi după aproape o sută de ani de stăpânire moscovită. Altfel, de ce s'ar fi scris într'un raport gubernial de la 1905 următoarele: *"Cea mai mare parte din populaţia Basarabiei sunt Românii. Ei vorbesc limba lor natală, pe când în şcoli copiii sunt puşi să înveţe ruseşte"*. La rândul său, Ciceagov, sub numele de Serafim ca episcop, relata Sinodului de la Moscova: *"Românofilismul din Basarabia are putere şi bază ce vine din conştiinţa preoţilor că populaţia nu ştie limba rusească... Iar şcolile dau un procent neînsemnat de ştiutori de carte rusească..."*

După cum scriau Constantin Stere, Ion Pelivan şi Pan Halippa în nu primul număr al gazetei lor "Cuvântul Moldovenesc", această stare de lucruri era un rezultat a *"rezistenţei pasive a populaţiei"*.

Aici nu putem să nu fim de acord cu savantul moscovit în privinţa eroismului nostru. Numai că în cu totul altă ordine de idei: adesea cei veniţi la noi cu sabia *"de sabie au pierit"*. Cum li s'a întâmplat şi hoardelor lui Sveatoslav, cneaz al Kievului, care, cum ne informează însăşi letopiseţele slave, îi spunea mamei sale Olga că el ar vrea să se statornicească cu oştile-i pe Dunăre *"pentru că încoace curg toate averile"*. Deci, pe capul celor ce aveau să devină mai apoi *"eroicul popor moldovenesc"*.

Norocul nostru, al băştinaşilor, a fost că tocmai ajunseseră pe la noi unii care, împreună cu noi, îi *"nimicesc şi-i alungă pe slavi din teritoriile valahe"*, ei, pecenegii, încreştinându-se şi asimilându-se cu populaţia băştinaşă de pe malurile Prutului, Nistrului, Milcovului şi Dunării. Anume de la aceşti nomazi de origine turcă ne-au rămas aşa denumiri ca Peceneaga, Oituz, Vaslui etc.

Contra slavilor dădu o luptă crâncenă şi cnezatul Bârladului în frunte cu Ion Bârladnic, cum îl porecliră ruşii, care în hărţuirea acestora ajunse cu oştirile sale până la gurile Bugului de Sud. In urma înfrângerii suferite, cneazul galiţian David era admonestat de compatrioţi cu vorbe dintre cele mai ruşinoase: *"Du-te la Bârlad, în Rusia n'ai ce căuta"*. O dovadă în plus că în secolele X-XI valahii trăiau deja de secole la hotarul cu Galiţia.

Dar ce contau aceste "nimicuri" pe lângă faptul că acel falnic manual de istorie, în manuscris bineînţeles, trecea pragurile unor aşa savanţi "moldovenologi" ca Grecov, Piceta, Pancratova, Udalţov, Levcenco, Adamov, unu-şi-unu-cu-ochi-cât-pumnu, vorba humuleşteanului nostru, se întreceau cu laude la adresa autorului tiraspolean, laude sub formă de avize şi recenzii ce se reduceau la unul şi acelaşi numitor comun: *"Conceptul cărţii merită tot sprijinul nostru"*.

Cât despre avizul profesorului Levcenco, acesta le dădu chişca la toţi: *"Pe teritoriul Uniunii Sovietice există puţine regiuni care ar avea o istorie atât de veche şi un trecut atât de bogat ca Republica Moldovenească"*. Istorie "atât de veche" vroind să însemne că ea, istoria noastră a basarabenilor s'a împleticit de când lumea cu cea a marelui popor rus. O apreciere mai meritată şi mai flatantă pentru savantul Narţov nici că se putea. Se crede că a şi lăcrămat de emoţie. Iar tovarăşul Lazarev ne asigură, pe cuvântul său de onoare, că s'ar fi primit osanale şi de la nişte istorici români. Păcat că nu ne dă şi identitatea lor!...

Să mă ierte istoricul academician de la Chişinău, dar nu cred să nu fi auzit el de Mihail Tişchevici, fost preşedinte al delegaţiei ucrainene la conferinţa de pace de la Paris şi fost ministru al Republicii Ucrainene pe lângă Vatican, care, luând cuvântul în faţa diplomaţilor occidentali de la acea conferinţă mărturisea:

"Basarabia e românească. O cunosc, am fost acolo şi pot să atest caracterul ei esenţial moldovenesc, adică românesc. Nistrul separă distinct România de Rusia şi pare a pune între ele o frontieră nu numai strategică, dar şi etnografică... Rezolvarea acestei chestiuni e de o capitală importanţă pentru ambele părţi.

Intrevăd alianţa dintre ele ca una din bazele siguranţei lor. Impărtăşind aceste idei, am lucrat cu amicii mei români de cinci ani, în Elveţia... De aceea şi salut revenirea Basarabiei la patria sa mamă, ca un act de reparaţiune a unei injustiţii flagrante, în speranţa că Tribunalul lumii civilizate va recunoaşte şi drepturile Ucrainei la independenţă".

E vorba, deci, de nişte puncte puse pe "i" într'un mod cât se poate de cinstit şi de obiectiv. Ceea ce nu se poate spune despre conducerea ucraineană din sudul şi nordul Basarabiei, precum şi în Bucovina de Nord de la '44 încoace. Căci o ucrainizare mai feroce e greu de închipuit. Şi asta doar ca o paranteză fugitivă. Ceea ce mă miră mai mult este lipsa de obiectivitate a pretinsei replici a lui Artiom Marcovici şi mai ales nebulozitatea acsetui articol de disculpare personală a autorului. Vorbeşte dumnealui pe pagini întregi de nişte greşeli ale profesorului Narţov şi de un articol "odios" al ziarului "Sovetskaia Moldavia" de la 8 August 1947 contra greşelilor comise de autor în proiectul de viitor manual de istorie marxist-leninistă a Moldovei.

Greşeli asupra cărora nu se deschid nici cele mai timide paranteze din care să se vadă cât de cât dacă cele scrise de Narţov erau axate pe adevărul istoric adevărat sau pe cel de conjunctură tendenţioasă prosovietică. Desigur, pe un fundal totalmente obscur se ravarsă o licărire de lumină atunci când se menţionează că biroul Comitetului Central de atunci al Partidului Comunist al Moldovei ia afacerea în mâinile sale, numind o comisie de elaborare a Istoriei Modovei în frunte cu un secretar al acestui Comitet Central, pe nume M.M. Radul, şi cu ministrul învăţământului public care nu era altul decât Artiom Lazarev, care din 1951 ocupă şi el postul de secretar al Comitetului Central pentru probleme de ideologie. Or, ştim prea bine care era făgaşul acestei ideologii care pe atunci îl avea în frunte pe Constantin Cernenco ce, cu doar câteva clase primare dar cu proptelele solide ale ministrului de învăţământ primi diploma de absolvent al Institutului Pedagogic "Ion Creangă" din Chişinău. Deci, greşelile pe care i le impută şi astăzi Lazarev lui Narţov nu erau de ordin vădit prosovietic, ci de ordin, hai să-i zicem, proromânesc din punct de vedere obiectivo-ştiinţific. De pus i le pune el în proţap dar, pentru a nu aţâţa spiritele, nu dezvăluie niciuna din ele.

In schimb, academicianul de la Chişinău salvează cu demnitate competenţa acelei comisii de partid care, prin premeditările "spiritului de conjunctură", raportate deja la ora actuală, ale doctorilor în istorie Mohov şi Tarasov care afirmă în presa oarecum restructurată că preşedinte al acelei comisii ar fi fost necărturarul Cernenco. *"Doamne fereşte"*, susţine tovarăşul Lazarev: *"După mazilirea din post a lui M.M. Radul, preşedinte al comisiei a rămas ministrul învăţământului public Lazarev"*.

Ca să ne dăm seama de plasticitatea langajului ştiinţific voi reda integral tezele profund savante ale lui Artiom Lazarev: *"Criticându-l pentru greşelile şi neajunsurile din lucrarea pomenită, CC al PC(b)M a ţinut cont de meritele revoluţionare ale prof. N.A. Narţov faţă de Partidul Comunist şi Statul Sovietic, aportul dumnealui la opera de pregătire a cadrelor pentru republică, la cercetarea problemelor ţinând de istoria Moldovei... Anume din aceste considerente biroul CC al PC(b)M l-a întărit pe prof. N.A. Narţov printre primii membri ai comisiei de scriere a cursului marxist-leninist de istorie a Moldovei. Dar aceste speranţe şi aşteptări nu s'au îndreptăţit..."*

Dar cu tot lătratul coteilor din zicală caravana îşi vedea de drum. Iţi vine, pur şi simplu, să plângi de emoţie şi admiraţie pentru munca titanică la care a trebuit să se ateleze comisia în frunte cu preşedintele ei, pe atunci încă fără titlu de academician. Mai ales că chiar şi dumnealui, cu talentu-i înnăscut de istoric al eroicului popor moldovenesc, n'a înţeles şi n'a apreciat la justa lor valoare *"amploarea şi complexitatea acestei munci, povara căreia cădea în întregime pe umerii comisiei"* şi, deci, pe cei ai preşedintelui Lazarev. Unde mai pui că dânsul a trebuit să conducă, deşi n'avea încă nici titlul de colaborator ştiinţific inferior, acea muncă titanică a comisiei până în 1955, când văzură lumina tiparului primele două volume ale Istoriei Moldovei. Ale Istoriei Moldovei, deşi amândouă volumele au fost scrise în limba lui Lenin...

Pavel CHIHAIA

Eliza Cantaragiu, *Pădurea în flăcări*, editura Nord, Aarhus, 1989

Cei care trăiesc departe de ţară îşi simt graiul ca legătura cea mai trainică cu ceea ce au lăsat în urmă. Graiul, punte statornică pe care nici frontierele, nici ideologiile nu o pot şubrezi.

Scriind versuri, Eliza Cantaragiu îşi afirmă identitatea şi o viziune de lume proprie. A fi tu însuţi altundeva. Evocându-ţi propriul trecut, reconstituindu-l, mergând pe calea firimiturilor lăsate cândva în urmă şi nerisipite încă, toate, de păsările timpului. Un itinerar traversând pajişti însorite, cîmpii miraculoase dar şi păduri carbonizate de flăcările unor ani dramatici, sfâşieri de lumină care te urmăresc încă în insula de pace a prezentului.

Despărţită de cei dragi nu numai prin mersul necruţător al vremii, dar şi de hotare neîndurătoare şi evenimente sumbre, poeta caută să-şi apropie acest itinerar, să-l reînvie "din ceaţa anilor". (Amintiri). Trecutul îi oferă un refugiu şi un sprijin moral. Căutându-se, are surpriza propriei regăsiri, în alte ipostaze, în "colţuri de sală" din şcoala de altă dată, într'o lume mai trainică decât cea cea prezentă. (Inima scrijelată).

In elogiul mamei, evocarea şi tristeţea se împerechează cu lumina unei dragoste neţărmurite. Prezenţele omeneşti dispar într'un întuneric scenic şi doar uneltele creaţiei valorilor, mâinile îşi afirmă în faţa noastră rosturile şi puterea creatoare: "Mîini de pictor, / Visînd, / Plămădind culorile... / Mîini de sculptor, / Ca vinul înăsprite... / Mîini de pianişti, / De violonişti .../ Am urmărit îndelung mîini fine de chirurg..."

După această enumerare, ni se desfăşoară înainte un tablou de mari dimensiuni, cu nesfârşite fluturări de mâini ca de aripi, multitudinea îndeletnicirilor omeneşti: "Mîini de predicatori, / De prestigitatori, / De ţărani, / De olari, / Mîini de copii, / Mîini mii şi mii". Dar din toate se desprinde, ca o viziune celestă, mâinile mamei iubite, dispărute în moarte, pe "drumul fără întoarcere." (Mîinile mamei)

Pentru Eliza Cantaragiu, lumea din jur se desfăşoară în fulguraţii impresioniste; nuanţele de culoare alcătuiesc armonii delicate, jocuri şi irizări ca într'un poem de Debussy. Există un alfabet floral al fericirii, seninătăţii, cerurilor clare. (Visare) Poeta revine la leit-motivul primăverii - anotimpul reînvierii, a promisiunii vieţii eterne, acea "tinereţe divină" din zorii creaţiei (La început a fost cuvîntul), pe care încearcă să o risipească "cei fără cuvînt, care nu cunosc mila" (Rugă) Tehnica impresionistă îi este atât de familiară încât, descriind "grînele adunate... strîns legate la mijloc ca nişte buchete... Albăstrele spălăcite... scaeţii însetaţi şi prăfuiţi... pădurea... colorată în verzui, roşiatic şi gălbui" ne pare că îşi moaie penelul în culori pentru a face cât mai grăitor acest peisaj. (Sfîrşit de vară)

Marile centre de cultură sunt privite cu ochiul unei iubitoare de natură, încât monumentele înălţate de-alungul veacurilor apar într'un context floral, împrumutând ceva din lumina vegetală: "Am mîngîiat pe Acropole/ Florile de acant / Dăltuite în albul marmorei.../ Mi-am odihnit ochii pe lanurile olandeze.../ Am zburat odată peste lumea nouă.../ Peste păduri, lacuri şi cascade.../ Peste oraşe vechi şi noi..." (Dor de ducă)

Este o armonie între reflexele creaţiilor omeneşti şi ecourile naturii care le înconjoară. Treptele de marmoră "tocite de timp" dintr'o cetate antică, se confundă cu o suită de gânduri, cu o împletire de "lumină şi linişte de ape". Intr'o viziune onirică, poeta parcurge şirul de "corăbii eline" care "se'ntrec să-şi facă drum la ţărm străin" şi îşi evocă asalturile date de sarazini, normanzi şi mercenari nenumăraţi pentru cucerirea cetăţii, ameninţaţi, la rândul lor, de vulcanul Etna "fumegîndu-şi taina". (Sub soarele Taorminei)

Eliza Cantaragiu caută - în acelaşi context unde "sunetele şi culorile îşi răspund" - corespondenţe între farmecul peisajului şi muzica ce animă desfăşurările florale: "...prezenţa înfrăţită/ A voinicului brad, /In zori miruită de păsărescul melos voios.../ Cînd stelele, luna/ In cîntare cerească/ I-au ţinut cununa". (Deschide ochii)

Titlul apocaliptic "Pădurea în flăcări" acoperă şi implicaţii contemporane, negura ce a făcut să amuţească viaţa întregii ţări. Descrierea vădeşte accente danteşti: "Cît vezi cu ochii / Pădurea fără de noroc / Un iad de jar şi de văpăi / S-a aşternut peste grădini.../ Copaci-schelete / O ce funebru cortegiu / A-ncremenit pe dealuri".

Ritmul naturii este surprins atât pe marile spaţii: "Oare s-au dus /Chiar toţi ai ei, plutind /In stol unit şi strîns?" cât şi în inima plăpândă a unui pui "rătăcit şi sgribulit" (Durere neştiută)

De la lumea vegetală la vieţuitoarele care înconjoară pe om, la acesta din urmă, treptele cunoaşterii urcă simfonic, pentru ca - în final - totul să se regăsească cuprins în fiinţa lui Dumnezeu: "Priveşte în zori... soarele ce-aruncă / Fuioare calde de lumină / Sărutînd pămîntul / Cu oamenii săi, / Buni şi răi, / Şi ai să simţi nemărginita dragoste divină". (Dragoste divină) Poeta se regăseşte, dincolo de timp, în smerenia mărturisită în fresce a artiştilor medievali: "Seva pămîntului îmbrăţişată / De culorile cîmpului", aşezate în fresce "De peneluri şi inimi cuvioase.../ Irizări întîrziate de soare, / Ce mîngîie drepţii / Şi usucă feţele păcătoşilor, / Din iadul Judecăţii de apoi"...

Poemele Elizei Cantaragiu sunt însoţite de transfigurările grafice ale lui Nicolae Maniu. Regăsim aceleaşi asociaţii de elemente reale într'un consens suprarealist, care convine evocărilor din trecut şi trăirilor onirice mărturisite în poeme. Siluetele omeneşti îşi caută identitatea în desfăşurşri vegetale, cu o viaţă tainică, nu mai puţin expresivă. Pădurea în flăcări de pe coperta cărţii pare trecută prin sita amintirii, implicată într'o indicibilă tristeţe ca tot ce se leagă de inexorabila trecere a vremii.

CUVÂNT CĂTRE EXILUL ROMÂNESC

In zece ani de activitate editorială Asociaţia Mondială prin Corespondenţă "Pro Basarabia şi Bucovina" a scos de sub tipar 16 titluri de cărţi cu un tiraj total de 15.000 de exemplare şi cu un volum de peste 2.000 de pagini în română, franceză şi engleză.

Fără cotizaţii şi fără vreo finanţare din partea cuiva, această fructuoasă activitate a putut continua graţie muncii neremunerate a două persoane care până nu demult aveau funcţii bine plătite. Căci investiţiile din toţi aceşti ani au fost recuperate în proporţie de numai circa 50%!

Acest deficit falimentar se explică prin nerambursarea cărţilor care, în cea mai mare parte, se trimiteau cititorilor fără comenzi prealabile. Acum, însă, când s'a renunţat, într'o oarecare măsură, la astfel de expedieri, tirajele rămân aproape în întregime la depozit.

De exemplu, din ALEXANDRU CRISTESCU – EROU ŞI MARTIR (600 FB), o carte de toată frumuseţea despre un fost ofiţer al Armatei Regale Române, până în prezent n'au fost cerute decât câteva zeci de exemplare, dintre care mai mult de jumătate n'au fost încă plătite!.. Numai în Canada şi în Statele Unite rămân neachitate de ani de zile peste o mie de cărţi şi broşuri.

Şi încă un fapt cât se poate de trist: din cei circa 600 de membri aderenţi ai "Pro Basarabiei şi Bucovinei" doar vreo 10% comandă din când în când câte o carte.

In consecinţă, îndrăznim să ne adresăm înţelegerii şi mărinimiei Exilului Românesc cu o problemă oarecum neobişnuită: a fost întocmită lista a 300 de diplomaţi, senatori, deputaţi şi ziarişti din 20 de ţări cărora să li se trimită cartea antologică LA ROUMANIE – VICTIME DE L'EXPANSIONNISME RUSSE. Se ştie însă că nici unuia dintre ei nu i se pot cere bani, dacă vrem să contăm pe un eventual ajutor din partea lor.

[illegible]

Costul unui exemplar se ridică la 600 de Franci Belgieni care pot fi achitaţi prin transfer bancar în contul BBL 310-4152465-78 (Ag. 918), Bruxelles 1080.

In speranţa că vom fi înţeleşi, primiţi, dragi compatrioţi, mulţumirile noastre anticipate.

"PRO BASARABIA ŞI BUCOVINA"

ASOCIAŢIA MONDIALĂ "PRO BASARABIA ŞI BUCOVINA"

PROPUNE

pentru 24 şi 25 Iunie 1989 ţinerea la PARIS a unui colocviu internaţional privind COMPLOTUL GERMANO-SOVIETIC DIN 1939 CU URMĂRILE LUI NEFASTE şi roagă pe toţi românii de bună credinţă să adere la această iniţiativă.

Cererile de participare şi de înscriere – PENTRU REFERATE (15–20 de minute – în română, franceză, engleză) sau PENTRU CUVÂNT (5–7 minute) – se trimit, PÂNĂ CEL TÂRZIU în 15 Aprilie 1989, la adresa: Loupan Nicolas, Boîte Postale 1007, 1000 Bruxelles 1, Belgium.

Materialele lucrărilor vor fi publicate într'o CARTE-COLOCVIU la Editura Nistru.

Titu POPESCU

APARIŢII ROMÂNEŞTI ÎN LUMEA LIBERĂ

DORIN TUDORAN

De bună voie
AUTOBIOGRAFIA MEA

Dorin Tudoran, De bună voie, autobiografia mea, Aarhus (Danemarca), Editura Nord, 1986, 140 p.

Destăinuirea autobiografică a lui Dorin Tudoran este construită pe o dualitate bine tensionată, între senzaţia acută de risipire şi cea de întoarcere, de aceeaşi tărie, spre vindecările esenţiale. Simptomul vindecării lumii este regăsirea de sine a poetului. Or, această căutare de sine a poetului Dorin Tudoran este, deocamdată, acuitatea opţiunii, ataşamentul la valoarea autentică.

Paginile de jurnal care deschid volumul - *Mai mult ca perfectul singurătăţii* - alcătuiesc un lamento al dramei scriitorului într-o Românie terorizată ("cursa mea solitară împotriva unei solidarităţi a monstruosului"). Protagonistul jurnalului este experienţa poetului dinaintea emigrării. Este, deci, consemnarea unei agonii, dar şi a reversului ei salvator, speranţa, a ultragierii şi a încrederii. Presiunile anihilatoare nasc, în firile dârze, tensiunea activă de recuperare a vieţii. Este vorba, aşadar, despre un palpitant scenariu al groazei, bântuit de forţele tenebroase ale opresiunii şi alienării ("ridicolul e ieftin în România!").

Primul ciclu liric - *Viitorul facultativ* - nu este numai oponentul gramatical al "mai mult ca perfectului", ci şi soluţia benevolă a opţiunii. Intr-un context politic de clară referinţă, poetul repetă experinţe capitale, probându-le adevărul şi consistenţa. Faţă de tiparul experienţei, este preponderent, acum, metabolismul spiritual al personalităţii. Intr-o poezie-manifest, citim, astfel, ravagiile produse de modul comandat al clădirii personalităţii ("In fiecare os mi-aţi sădit/ un mausoleu/ în fiecare picătură de sânge/ port, roşie - / o piaţă // Dacă i-ar da prin minte/ copilului meu/ să sufle spre mine/ cât într-o lumânare, atât numai - / n-ar auzi decât/ prăbuşindu-se-un vraf de ziare;/ mausoleu peste mausoleu,/ piaţă cu piaţă"). Când "în stardă e carnaval" şi "tot omul respiră confeti", ameţitoarea sarabandă nu este altceva decât o "spaimă în sărbătoare". Dar, pe moment, nevoia vitală de sărbătoare se mulţumeşte şi cu victorii mici ("cât un vârf de ac"), dar acestea sunt cu atât mai importante într-un imperiu al represiunii ("când serviciile noastre de cadre lucrează/ ireproşabil"). Gravă în esenţa ei, poezia devine emblematică, de un laconism japonez, cu o caligrafie dăltuită ("Viaţa mea - / un strop de ploaie alunecând/ pe arsura briciului"). Esenţele acestei poezii sunt tari şi violente, din ele emană strigăte şi îndurerări. Autobiografia poetică este revelatoare, în acest sens ("Am luptat ca un câine/ puteam sfârşi ca un câine - / am câştigat ca un câine;/ am minţit ca un câine/ m-am bucurat ca un câine/ când mi s-a spus:/ Marş!"). Mai obiectivată liric, degradarea funcţiilor lăuntrice te înrolează între mercenarii vieţii ("te simţi asemenea soldatului/ din trupele de ocupaţie"). Dar tăria poeziei este tăria crezului care a născut-o; de aceea, lozinca poeziei este ridicată triumfător: "eu pot eşua/ imaginea mea - / niciodată".

Sunt eforturi de ieşire dintr-un anotimp frigid, dintr-o lungă şi umilitoare hibernare, la care sufletul se dovedeşte a fi cel mai expus. De aceea, romanţa coboară într-un timp tragic, răvăşitor ("vom chefui pe rupte, noi, două dragi proteze"), imginea însăşi este crispată şi terifiantă ("Prin aer ţiuie/ forma unui animal fosil"). Descompunerea vieţii, la aceste letale temperaturi sufleteşti, compromite chiar şi valoarea în artă ("chiar şi omul acela/ plângea numai cu umbre/ de lacrimi") şi poate fi reprezentată numai prin elementele derizoriului ("chiştoc înţepenit în colţul gurii - viaţa"). Ca în tablourile suprarealiste, trăsăturile chipului, răvăşite, se preling într-o masă indistinctă ("Imi strâng capul în mâini - / printre degete-mi curg/ câteva foste trăsături ale chipului"). Un pastel de iarnă aduce imaginea unei anatomii casabile ("osul în tine se-aude plesnind"). E, cum ar spune Bacovia, un "frig violet". Poemul care dă titlul ciclului este un manifest al izbăvirii de marile violenţe şi ultragieri ale secolului, un protest acut împotriva "ororilor solemne".

Ciclul următor - *Io, Saturnalia!* - aduce o amplificare lirică a motivelor dominante din cel precedent, adăugându-le un nou spaţiu de rezonanţă, în sensul angajamentului politic. O anume dezinvoltură în a opera cu elementele traiului şi conştiinţei moderne lasă cu atât mai bine să se vadă amărăciunea din suflet, ca şi nevoia lăuntrică de ordine, de umanitate şi curăţenie. Poetul se află într-o continuă "şedinţă de higienă psihică", analizând medicaţia necesară la diagnosticul "aveţi pe suflet câteva contuzii", completat cu "criza mondială a nemuritoarelor poveşti". Insinuantă, morbiditatea existenţei solicită un tratament forte - cel al violenţei demascatoare ("E foarte bine, n-avem a ne plânge/ nu stăm la coadă după cancer şi nevroze/ suntem cu moarte injectaţi direct în sânge/ ne mirosim coptura ca pe un snop de roze"). Poetul tratează boala veacului, al cărei semn, materializând abstractul, este cuprins într-o imagine simbolică, repetabilă la scară mondială - "ca şi cum cătuşele/ sunt puse direct pe idei".

Acum, pentru poet, destinul nu mai este o fatalitate, ci o formă de meditaţie, un depozit de speranţe, o şansă a echilibrului. Din coşmar se desface posibilitatea paradisului. Este o lecţie pe care o ştiam de la Arghezi, Bacovia, Emil Botta. Acum, şi de la Dorin Tudoran.

Cornelia Vissarion - Mănuceanu
Vasile Mănuceanu

Foamea de *ADEVĂR*

münchen 1988

Cornelia Vissarion-Mănuceanu, Vasile Mănuceanu, Foamea de adevăr, München (R.F.G.), Ion Dumitru Verlag, 1988, 194 p.

După cum autorii înşişi ne avertizează, textele reunite între coperţile acestei cărţi au apărut, între 1984-1987, în paginile revistei *Dialog*. Dar astfel prezentate, comentariile se înscriu sub un mai pregnant contur general, punând mai bine în lumină obiectul care le-a provocat: starea de azi a culturii din România. Scrise sub formă de fişe dezvăluitoare, aceste texte însoţesc câte un aspect reevaluat, ca un alt şi adevărat "certificat de calitate". Deci, aspectul lor prim şi fundamental este cel de nouă situare valorică, de restabilire a unui adevăr fie ignorat, fie escamotat la instanţa înfăţişării lui oficiale, propagandistice, din ţară. Citindu-le, ai brusc senzaţia unui nou reflector îndreptat spre scena ocult regizată, în culori favorabile, de către eminenţele culiselor. Această intensitate dezvăluitoare propune o nouă semantică politică şi culturală, a cărei rostire se impune autorilor ca o datorie morală, ca o abnegaţie faţă de adevăr. De altfel, atitudinea clară, dovedită în mai multe rânduri de autori, de fiecare în parte, în acest sens, este notorie, fiind pe larg şi pregnant exprimată, atât în presa scrisă, cât şi în cea vorbită. Toate acestea fac ca scurtimea textelor în cauză să favorizeze ascuţişul polemic, dus uneori până la sarcasm şi pamflet.

In registrul tematic, reevaluarea în spiritul adevărului menţine egal interesul la lectură, în spiritul unei comune "foame de adevăr" între autori şi cititori. Să reţinem şi noi, aici, câteva dintre situaţiile redimensionate prin acel nou fascicol de lumină, de care aminteam: resemnarea, în pierzanie grăbită, a lui Nichita Stănescu; înclinaţia huliganică a lui Eugen Barbu şi Adrian Păunescu; pretenţiile de istoric literar ale plagiatorului Eugen Barbu; cinismul lingusirilor, ofensatoare pentru cititorii de bun-simţ; slugărnicia bolnavă a lui Păunescu, cerşind cu tupeu mântuirea mistificărilor sale; insinuarea clandestină, la unii scriitori, a unui "fior de simţire dureroasă şi un crâmpei de autenticitate", în opera lor (Dorin Tudoran, Ana Blandiana, Adrian Marino, Augustin Buzura); debuturile literare "la grămadă", în concordanţă cu vulgarizarea culturii prin festivalul intempestiv "Cântarea României"; eshibiţionismul adulatoriu isteric al istoricului literar Dan Zamfirescu; antisemitismul de pleşcar al lui Corneliu Vadim Tudor; cauza scăderii repertoriilor: uniformizarea în "rentabilitate" a teatrelor cu întreprinderile de producţie; cronicarii literari de partid încep să dispară din scenă, datorită dispreţului cu care sunt înconjuraţi; inserţia malignă a excrescenţelor Ministerului de Interne în toate organizaţiile şi instituţiile ţinând de Uniunea Scriitorilor din România; formele paranoice ale desfiinţării profesionalismului în artă; complicităţile literare se împuţinează, dar ele ating forme paroxistice; tradiţia de la porţile orientului a fost exacerbată de arivismul socialist; ataşaţii culturali români din străinătate sunt nişte nulităţi galonate; exprimarea într-o românească stâlcită şi anevoioasă ca un blazon al tagmei de activişti; confundarea democraţiei cu descentralizarea şi reducerea descentralizării în literatură la nişte dimensiuni banale, escamotând cenzura generalizată; degradarea alarmentă a calităţii tipografice a cărţii româneşti; etc.

Deşi scrise cu câţiva ani în urmă, aceste luări de poziţie îşi păstrează perfect actualitatea, dovadă că autorii au surprins aspecte caracteristice, eliminând accidentalul şi digresiunea. Dar chiar şi când lucrurile semnalate vor ţine, inevitabil, de domeniul unui ruşinos trecut, cartea va rămîne în atenţia celor care vor dori să-l cunoască, fiindcă aspectul ei "documentar" va transgresa referinţa imediată. Dar va mai concura la aceasta şi pregnanţa elaborării, cu reliefuri stilistice tari şi persistente. Proză concentrată, de tip satiric şi polemic, *Foamea de adevăr* conţine multe formulări memorabile, funcţionale pe efectul scontat de autori, ceea ce le dă un farmec trist. Inventivitatea expresiei este, pe alocuri, mai pregnantă chiar decât subiectul la care se referă, autorii atingând un adevărat record al stilisticii punitive. Să luăm câteva exemple. Precaritatea poetului într-un regim totalitar ni se relevă printr-o acumulare caracterizantă: "Este ca mierla într-o găoace de nisip, bătută de întuneric şi cutreierată de tăceri aspre, ucigătoare". Inrudirea caracterologică Păunescu - Barbu este pusă sub semnul unei false antiteze: "unul de periferie, celălalt de provincie". "Alinierea" lui Virgil Teodorescu este sublinată printr-o terminologie militară: "s-a prezentat şi el în poziţie de drepţi la raportul literar". Moravurile levantine ale unor scriitori români sunt sacnţionate sub incidenţa proverbului justiţiar: "tagma ţaţelor şi măscăricilor literaturii linge cu seninătate unde-a scuipat". O imagine de gospodărie ţărănească dă măsura înţelegerii culturii de către N. Ceauşescu: "s-a transformat în mâna secretarului general în găina porumbacă pe care o caută în fiecare zi de ou. Ou care trebuie să aibă un bogat gălbenuş ideologic, patriotic şi revoluţionar". Comparaţia cu termen derizoriu are un efect total: "Cartea lui Dan Zamfirescu va juca rolul acelui băţ încârligat, de fildeş, cu care regii Franţei se scărpinau pe spinare". Formula de pamflet este la fel de irevocabilă: "huidume din plutonul de gurişti ai preşedintelui", "întârziat care gâfâie să prindă trenul prosternării şi al linsului la tălpi". Echivocul face cât un portret: "o înfăţişează în atitudinea clasică a domniei sale, cu mâinile încrucişate, nu creştineşte, pe piept, ci pudic, cu totul în altă parte". Imaginea banală este redimensionată ideologic: "joagărul isteric al propagandei de partid a început deja să reteze rădăcina teatrului românesc". Elemente disparate compun un portret definitiv: "Ion Dodu Bălan, slugă veche şi berbece de asalt al comitetului central, cu fruntea plină de cucuie şi cu obrazul mânjit de noroi". Acumularea intensivă de epitete nu mai lasă nici o scăpare: "toţi paraliticii, toţi bâlbâiţii literaturii, toţi amputaţii presei şi poeziei, toţi impotenţii, lingăii, cioclii, prostituaţii, boarfele şi birjarii scrisului socialist au încins o sarabandă inutilă a urii". Metafora este brutală şi concretă: consilierii de partid sunt "nişte hingheri ai ecranului", pe când comparaţia este enormă, ca dimensiunile ridicolului: Dinu Săraru se lasă "târît de nebunia dictatorului, ca un grăunte de praf în coada unei comete".

Nucleele expresive ale unui relief înalt, vizibil de departe, abundă în carte. Acestea, plus exerciţiul sistematic de scurtime a textelor, sporesc convingător pregnanţa atitudinii autorilor. "Oralitatea" textelor este funcţională şi nedigresivă. De aceea, nu ezităm a aşeza *Foamea de adevăr* de Cornelia Vissarion-Mănuceanu şi Vasile Mănuceanu în buna tradiţie a pamfletului românesc, cea transmisă pe linia Cocea - Arghezi.

Cunoscând din experienţă directă cele semnalate de autori, nu am avut de marcat decât câteva, lăturalnice şi nesemnificative, inexactităţi.

gabriela deşliu

AMINTIRI DIN LUMEA CEALALTĂ

sanson - 1988

Gabriela Deşliu, Amintiri din lumea cealaltă, Tel Aviv (Israel), Editura Sanson, 1988, 120 p.

Din Israel ne-a parvenit cartea unei prozatoare care dezvoltă mijloacele ziaristicii în direcţia literaturii. Este cuprinsă, aici, o proză satirică bine condusă, construită pe suportul amintirii sentimentale şi acide, esenţial simpatică la lectură, cam în felul cunoscut de la Shalom Alechem, Mark Twain sau Jerom K. Jerom; sau, în subsidiar, ca acea literatură "subversivă" din ţară, citibilă în şi printre rândurile lui Augustin Buzura sau Viorel Cacoveanu (ca să nu mai amintim de dizidenţii declaraţi, ca Paul Goma, Dorin Tudoran sau Petru Popescu - din sfera literaturii). Fiecare în felul lui, şi Gabriela Deşliu între ei, instrumentalizând în fel personal amintirile "din lumea cealaltă".

Observaţia critică din schiţele Gabriele Deşliu se înscrie în varianta "feminină" a literaturii de atitudine socială, prin adoptarea unor modalităţi aluzive, divagante: alegoria, comentariul marginal, parodia, insinuarea, fabula, antiteza. In general, temele sunt relevate în "secvenţe" a căror scurtime presupune exectitate funcţională, pregnanţă de eşention. Fiecare este asemenea unei bruşte iluminări spre un univers a cărui completă imagine se ghiceşte dedesubt, rămânând lectorului datoria de a-l completa, din propria imaginaţie sau experienţă. In acest sens, caracterul schiţelor din volum solicită participarea lectorului la împlinirea intenţiei lor. Or, cum ele se adresează unui cititor avizat, aflat în cunoştinţă de cauză, această conspirativitate declarată se înfăptuieşte fără nici o dificultate. Astfel solicitat, cititorul "co-autor" devine favorizat, printr-o tacită ofertă de încredere, venită din partea autoarei. In această complinire stă şansa acestei literaturi.

Observaţia critică merge, în cazul de faţă, mai mult spre divulgarea caracterologică decât spre ascuţimea polemică precisă. In plus, degajarea spre literatură atenuează funcţionalitatea în concret. Supratema tablourilor din carte este absurdul relaţiilor interumane dintr-o lume absurdă. Mijloacele de bază sunt cele validate jurnalistic: dialogul absurd, de descendenţă caragialiană-ionesciană *(Duet zăpăcit)*, naivitatea jucată a "extemporalului" *(Cu ochii pe pereţi, Reţetar pentru o crimă)*, secvenţa sarcastică *(Dinte pentru dinte)*, personificarea ca "scenariu" *(Furnicând...)*, autocomentariul ironic, în tradiţia romantismului livresc *(Zece degete)*, reificarea derizorie a limbajului *(Vorbe la pachet)*, alternanţa vioaie a secvenţelor dialogate *(Pioase şi reculese)*, sceneta împlinită ca foileton satiric *(Joc de doi)*, microscenariul, în aceeaşi manieră *(Caseta)*, fiziologia succesului de salon *(Arta de a spune o glumă)*.

Dar, deşi miloacele imediate sunt cele ale jurnalismului vituperant, racordat la concretul surprins în toată nuditatea lui, autoarea se îndreaptă spre literatură. Aşa se face că, stilistic, dezvoltă fecund această duplicitate de creaţie, ridicând discursul spre elaborarea artistică, în care se dovedeşte din nou inspirată. O *Pescărească* schiţează, din câteva tuşe bine alese, o imagine sadoveniană a Deltei. Inceputul *Nocturnei* creionează sugestiv calmitatea vesperală. Concentrarea amănuntelor semnificative într-un "portret" tras în acva-forte asigură pregnanţa schiţei *Acest hoinar zăpăcit* (portretul caracterologic al turistului superficial). Economia selectivă de mijloace şi succesiunea lor alertă fac farmecul secvenţei *Lovitură de teatru*. *Incognito* surprinde, cu o captivantă vioiciune, bonomia duplicitară a psihologiei ţărăneşti.

Autoarea are darul imaginării în concret, investigând parabolic universurile mici. Ceea ce i-am reproşa este o anume convenţionalitate a limbajului atribuit la diverse fiinţe necuvântătoare, fapt care atenuează efectul critic şi comic preconizat. Dar o anume convenţionalitate a mijloacelor de expresie duce şi la o "dezlegare" de acelaşi fel, prin "poanta" finală, care funcţionează ca "morala" pentru fabulă. Aici se rezolvă tema, în punctul nodal al sugestiei deconspirate. De aceea, schiţele din volum pot fi interpretate şi ca fabule comportamentiste, de o alură modernă, vehiculând un conţinut de imediată atingere umană şi socială. Aceasta, cu toate că tensiunea comunicării şi, deci, interesul lectorului sunt inegale pe parcurs. Ceea ce am evidenţiat, însă, au fost "punctele de rezistenţă", care pot constitui, astfel, sugestii pentru scrisul viitor al Gabrielei Deşliu.

Nu putem încheia aceste note de lectură fără să subliniem împlinirea volumului ca "atmosferă" prin desenele şi caricaturile lui Mihai Stănescu, ca şi atenta realizare grafică şi tipografică de ansamblu a cărţii.

DOMINIK NICOL

VACUUM
(Colocviu de abis)

VOID
(Dialogue amidst the ruins)

(A Romanian and English edition)

Dominik Nicol, Vacuum - colocviu de abis, New York (U.S.A.), Copyright by Dominik Nicol, 1988, 239 p. (ediţie bilingvă româno-engleză)

După cum ne avertizează precizările preliminarii, acest "colocviu de abis" a fost scris în anul 1965 şi publicat în două rânduri, în 1979 - versiunea română, în 1983 - versiunea engleză, pentru ca acum să reapară contopite între coperţile aceluiaşi volum. Tot de la început, ni se aduce la cunoştinţă părerea prof. Peter Conrad, de la Williams College, despre protagoniştii piesei, puşi în asemănare cu prestigioase modele: "Ei au înţelegerea umorului sănătos şi abilitatea de a se redresa, care este cel mai preţios dar pe care autorul l-a făcut lor. Ei sunt hedonişti care revarsă lumină şi care, în conversaţiile lor, celebrează plăcerea discuţiei, ca personajele lui Socrate, în Dialogurile lui, şi mai recent B. Shaw şi Oscar Wilde, în piesele lor de teatru".

Reveria prin discuţie se petrece într-un cadru neconvenţional, propus cititorului chiar cu o anume ostentaţie a adevărului: într-o crâşmă "plină cu mult fum de tutun, cu sticle şi pahare multe". Cadrul este, astfel, reperabil pe orice meridian, deşi plăcerea în sine a discuţiei şi isteţimea veselă a persoanjelor ne îndreaptă spre o lume balcanică, aşa cum aceasta se manifesta şi la noi şi care a făcut din I. L. Caragiale marele ei admirator. Autorul de-acum pare a avea un adevărat program divulgator al prejudecăţilor (pe care îl simţisem şi la lectura volumului său precedent, *Randez-vous sau Intâlnire cu mine însumi*, 1987), instalându-se chiar cu o şireată voluptate în mijlocul acestor interdicţii formale, convenţionale. Ceea ce alţii eludează din pudoare, la el este relevat în mod intenţionat. In cazul de faţă, piesa debutează cu o hermeneutică dialogată despre ispitele şi deliciile alcoolice - sub o justificare care este o constatare şi nu o acuză: "Românul bea de necaz, bea de bucurie, bea că trebuie să bea" (ceea ce ne aminteşte acelaşi model al genului, care a fost Caragiale). Obişnuiţii localului dezvoltă o filosofie practică a băutului, pe un fond de angoasă existenţială, din perspectiva căreia evaluează diferenţa dintre viaţa care este şi cea care ar trebui să fie. Constatările au ceva dezabuzat, ducând la un cult al fatalităţii. Fianlul părţii întâi ridică

(continuare în pag. 6)

continuare din pag. 5

APARIȚII ROMÂNEȘTI ÎN LUMEA LIBERĂ

discuția la o apologie a derizoriului inevitabil, care aduce un adevăr, dar fără a reuși să fie și o filosofie ("Am obosit după zece pași... după douăzeci, după treizeci, nu mai pot! Am ajuns să trăiesc ca un contrabandist... să-mi ascund viața de mine însumi!... De aceea beau! Mai beau o dată... și înc'o dată... Poate dacă toată lumea ar fi un Eden, n-am avea nevoie de băutură!..."). Ca la orice boemă autentică, fondul este tragic și trist.

Partea a doua amplifică starea de dispută dialogată, căreia încearcă să-i acrediteze o anume anvergură, prin inserții livrești și axiomatice, de morală practică, anticonvențională. E drept, dialogul perpetuu are ceva tineresc, sprințar, o voioșie nu lipsită de o doză de simpatică inconștiență, cu toare eforturile de "lămurire". Se propune, în fața marasmului intervenit o dată cu maturitatea, regresiunea spre vârsta idilică a copilăriei, soluție romantică și abstractă. Personajele lui Dominik Nicol vor să vadă viața așa cum este, în nuditatea ei derobată de convenții, dar sunt marcate de o anume imaturitate, care le face să fie, în fond, inapte pentru viață. Ele "constată", fără a putea acționa cu voință. Sau, cum spune Tudor, cu rol asumat de mentor și sfătuitor al gândirii celorlalți: "Ar fi foarte frumos de trăit, dar e prea multă neomenie. Plină de roze mi-a fost copilăria, partea cea mai frumoasă din viață, de care, din nefericire, nu ne dăm seama; și de aceea, vreau s-o prelungesc..., prima fază a copilăriei, când am crezut că cei care-mi ofereau bomboane și mă mângâiau, așa vor fi mereu". Aceste personaje trăiesc o ultragiere existențială, cam de felul de acum două-trei decenii al "furioșilor" englezi, care priveau înainte și înapoi "cu mânie". Același Tudor îi numește cu o exactă formulă psiho-patologică: "suntem niște disperați ai psihicului". Vioiciunea discuției nu poate escamota o apatie de fond, expresie a unei stări ontologice de nefericire. Uneori, aglomerarea de elemente explicative duce la pasaje ilizibile, care, în reprezentația piesei, ar crea efecte de ilaritate nedorită, datorită confuziei neologistice ("Radu: Greșeala mare a filosofilor e că s-au condus după legi biologice, fundamental exprimate de promotori cu veleitate științifică dubioasă, cărora li s-a dat un acreditiv atât de mare, încât toată medicina a căzut într-un colaps neregenerativ și care, totuși, va putea fi readusă pe linia de plutire numai datorită șocului unei redescoperiri a sa, care nu va putea fi admisă decât într-un singur caz: medicina necesară fiecărui individ în parte...").

Vacuum este o dezbatere despre fericire, la ea participă eroi bântuiți de idei, ca personajele lui Camil Petrescu, dar fără profunzimea acestora. Când spiritele s-au încins de discuții și alcool, nemulțumiții vieții ies la aer, dar ajung într-un cimitir, și astfel se simt din nou impulsionați să o ia de la capăt, de data acesata mai precis, ținând cont de câmpul imediat de referință. Confruntarea cu limita vieții fiind palpabilă, eroii hermeneutici cad în cinism, salvându-se astfel prin bravadă, făcând o curte inversă vieții. Cimitirul și alcoolul îndreaptă tonul spre tragi-comedie sinistră (epitafuri improvizate, colocvii cu prieteni dispăruți), astfel încât, spre final, piesa își diluează sevele dezbaterii filosofico-practice, care erau mai consistente în primele două părți. Este un final trenant, nefolositor în economia generală a scrierii, dezavantajând tensiunea specifică actului dramatic. Aforismele nu mai au inedit, se banalizează ("Radu: Oamenii sunt în general la același nivel, diferă numai din punct de vedere al orgoliului"). Personajele sunt, acum, de un oportunism filosofic căzut în necrofilie.

Vacuum pare a fi proiectul unui roman de idei transpus cam forțat într-un cadru dialogat.

MIHAI PELIN

REQUIEM PENTRU CONVENȚIA DE LA GENEVA

NAGARD

Mihai Pelin, Recviem pentru Convenția de la Geneva, Veneția (Italia), Editura Nagard, 1988, 293 p.

Prozator, poet și reporter, Mihai Pelin semnează acum o carte a cărei alcătuire i-a fost dictată de un scrupul extra-literar, cel al adevărului istoric, din a cărui relevare își face o cauză personală. In speță, este vorba despre greșelile comise de România în dauna germanilor (în principal), între anii 1944-1945, sub și din cauza ocupației sovietice. Subiectul este cu totul nou în istoriografia română, chiar dacă autorul îl situează în perspectiva unei culpabilități cu circumstanțe atenuante. Mau mult, ca deschidere generală de atitudine, se invocă și postulatul umanitarist că nu se poate răspunde la teroare cu teroare, la crimă cu crimă ("nici o nouă morală nu s-a impus în lume prin răzbunare"). In acest sens, investigarea și relevarea tratamentului aplicat prizonierilor de război sau etnicilor germani din România se constituie într-o narațiune tristă, cu atât mai mult cu cât perspectiva cronolocică ulterioară a venit să confirme forțele subterane de manevră, care acționau în epocă. "Noua morală" a făcut, tot mai mult, din lipsa de discernământ o justificare politică.

Clasarea materialului documentar colectat din memorii, arhive și presa timpului a urmat o intenție narativă, semn că istoricul nu l-a uitat pe scriitor, ba chiar i-a solicitat, tacit, aportul. Secvențele narațiunii documentare a lui Mihai Pelin recompun un scenariu dezvăluitor, de corijare și completare a viziunii istoriografiei românești oficiale, realizând un film direct al evenimentelor, pregnant obiectivizat. Ceea ce, în viziunea oficială, era ținut în culise, este adus acum în prim-plan, prin proiecția adevărului care trebuie cunoscut. Personajele apar altfel distribuite pe tabla de șah a istoriei: grija oficialităților române de a-i feri pe nemții făcuți prizonieri imediat după 23 august, de răzbunarea rusească; presiunea rușilor ca motiv al violării statutului de extrateritorialitate al Legației germane de la București; înființarea de către ruși a imensului lagăr de la Focșani, pentru trierea captivilor germani ridicați abuziv din cantonamentele românești; acțiunile tactice ale românilor de ascundere a convoaielor de prizonieri germani, în fața crudelor și imprevizibilelor reacții ale ocupanților din est; familii românești protejează prin complicitate pe germanii hăituiți etc.

Autorul face o elocvantă deosebire între omenia care regiza acțiunile spontane ale românilor, sub o formă acoperită, complicitară, și obtuzitatea ofensivă a elementelor comuniste din presă și guvern. Cât privește terminologia rebarbativă, stupidă și amenințătoare, a presei timpului, ea avea, din păcate, să se prelungească pe mai multe decenii, eșuând total în limbajul de partid din zilele noastre. Privitor la guvern, este relevată lipsa de consistentă, prin emiterea de opinii incoerente și contradictorii. Omenia naturală a românilor n-a putut, însă, face prea mult, în fața violenței dezlănțuite a ocupanților. In consecință, după cum precizează autorul, "în ianuarie 1945, sovieticii au ridicat din România peste 100.000 de oameni, militari și civili, cetățeni ai Reichului sau de alte etnii, și mai ales etnici germani stabiliți pe aceste meleaguri de peste opt veacuri". Natura devastatoare a ocupanților ruși este subliniată prin formulări care, desigur, nu pot fi vehiculate de istoriografia oficială a țării. Citim, astfel, de exemplu: "sovieticii au invadat Basarabia, Bucovina de nord și ținutul Herța, declanșând procesul de dezmembrare teritorială a României", "vârtejul acelei nenorociri fără seamăn", "bolșevismul reprezintă una dintre cele mai sinistre calamități ale omenirii", "mizeria de a deveni cetățean sovietic", "această nouă morală... nu este decât o lentă și implacabilă agonie", "gulagul sovietic", "situația era complicată considerabil și de amestecul rușilor în administrarea și paza lagărelor, de jaful sistematic practicat de aceștia asupra depozitelor militare de subzistențe", "cuprinși parcă de demență, din clipa când s-au revărsat peste hotarele țării lor, rușii rechiziționau, confiscau și arestau tot ce le cădea sub priviri", "escortele ruse s-au încărcat doar cu ceasurile, verighetele și aparatele de fotografiat jefuite de la prizonieri", "setea de captivi a sovieticilor era insațiabilă", "rușii declanșaseră o vânătoare generală de oameni", "rușii încălcau sistematic, deliberat, toate angajamentele ulterior asumate de guvernul sovietic", "soldați sovietici, de-a dreptul sălbatici când vedeau femei", "militari ruși izolați, convinși că totul le era permis, aflați îndeobște într-o stare de profundă ebrietate", "sovieticii s-au dedat unui joc de o perfidie monumentală" etc. etc.

In mod explicabil, autorul pune aproape totul în seama "circumstanțelor atenuante", adică asupra efectelor invaziei rusești, miminalizând, într-un fel, vina colaboraționistă și greoaia trezire la realitate a guvernelor de după 23 august, începând cu cel condus de generalul Sănătescu. Mai apoi, într-un târziu al argumentației, deci spre finele cărții, autorul vine și cu precizarea complicității prin tăcere a reprezentanților la București ai aliaților americani și britanici, la crimele și samavolniciile sovieticilor. Deruta și ineficiența guvernelor române trebuie înțelese și prin această prismă, care acuză, în fond, dezinteresul marilor puteri occidentale față de destinul națiunii române. Nestingheriți, deținătorii mandatului de revoluționari mondiali, dat de Lenin, și-au făcut interesele, în virtutea unei politici pe care Pamfil Șeicaru o denunțase chiar în august 1944: "Recunoaștem că visurile imperialiste ale bolșevicilor sunt mult mai vaste decât ale țariștilor... Toate atitudinile politicii sovietice față de Finlanda, de țările baltice, de Polonia și România, sunt expresii ale permanențelor de direcție ale Rusiei, care, indiferent de regimul social, rămâne neschimbată în substanța ei istorică" (v. *Articole de fond*, ianuarie-august 1944, München, Editura Curentul, 1978). Din păcate, evenimentele ulterioare aveau să confirme pe deplin!

Recviemul este și un fel de "mea culpa" a versiunii oficiale, rostită printr-un intermediar, ce sperăm că nu va mai fi sacrificat (cum s-a întâmplat cu prozatorul Romulus Zaharia, după publicarea romanului său *Ademenirea*). Autorul fiind în țară și editura la Milano, putem ușor deduce că "reparația" s-a făcut cu o tacită încuviințare oficială. Rămâne, totuși, o întrebare de pus: de ce s-a făcut cu atâta întârziere?

Și, mai ales, dacă este "independentă", de ce nu recunoaște istoriografia română lacuna documentar-interpretativă acum corectată, o dată ce pretinde că nu are în față decât cultul adevărului privind trecutul țării? Ne îndoim că, venind la suprafață atât de greoi, această reparație tardivă mai are ecoul scontat, în conștiința celor pe care îi vizează direct. Oricum, meritul lui Mihai Pelin rămâne în picioare, o dată ce a arătat istoricului ce poate să întreprindă un scriitor care și-a asumat o dimensiune morală mai largă. Cartea sa este, în fond, un reportaj senzațional.

Pavel CHIHAIA

Gheorghe I. Rădulescu, *Psalmul cercului*, Poeme, Editura Aries, Evanston- Illinois, 1988

In amplul volum de 450 de pagini, Gheorghe Rădulescu consemnează poemele scrise între anii 1961 și 1987, așadar într'un interval de 26 de ani, oglindă a itinerariului său spiritual, a trecerii dramatice din propria țară în lumea exilului. Titlul cărții *Psalmul cercului* este evocator, asociind formele de cunoaștere ale gândirii cu incantația religioasă. Poemul ca mijloc de cunoaștere conceptuală dar și de mărturisire sentimentală, cu posibilitatea de a exprima prin structuri inteligibile un conținut liric. De altfel, poetul proiectează în mod repetat treptele cunoașterii pe treptele existenței, găsind ca justificare și scop al prezenței sale în lume înțelegerea dar și neliniștea căutărilor: "Vin din cercul neființei / în infinitul cerc / al bulgărului de pământ, / în cercul neliniștei, /al existenței mele." (Psalmul cercului).

Cercul devine obsesia unei energii spirituale, prizonieră limitelor cunoașterii, egală sie înseși, repetându-se dar găsind însuși principiul statorniciei în această perpetuă mișcare: "Suișuri migratoare / în lunecări rotunde / se'nzăpezesc în apa / mișcărilor din unde." (Secunde pe apă).

Există o legătură armonică între monade, sferele cerești, și instinctul perfecțiunii din noi, o chemare către expresia desăvârșirii chiar atunci când sufletul ne este împietrit de suferințe: "... din suflet cad sfere de cer, / discret câte-un semn se prelinge / rugină de soare prin ger." (Prin cercuri).

Cerul acoperă o lume sbuciumată, cupolă perfectă a unei lumi ideale: "Un cerc de pământ / un colț de apă, / nori de păduri / și livezi de stele / sunt gătite în rai.../ Și acest cer / se înalță/ fără sfârșit, / încărcat de chinul / sufletelor." (Cină în cer, XIII).

Gheorghe Rădulescu trăiește pierderea ireparabilă a timpului, acel veșnic și inexistent prezent, punct de incidență al trecutului cu viitorul, supunând neantului orice reprezentare. In fond, unitatea de timp corespunde unei unități de neființă. Numai dragostea, supremă certitudine, ne permite să desfidem această viziune heracliteică a vremelniciei noastre: "Iubito, ia loc / în nimicul prezentului meu... / Rămâi să ne jucăm / cu secundele, / suntem dincolo / de încrucișarea lumilor." (Ritmuri fără importanță).

Poetul resimte timpul ca pe o realitate obiectivă, supus combustiunilor ca orice element din natură. Printr'un contrast sugestiv, omul lipsit de materialitate dispare în anonimatul nopții. Infățișarea pământească a orelor este favorizată de un reactiv sentimental: "Timpul și-a micșorat / ființa, / orele s'au albit... / Fără să mă vezi / cum trec, /m'am întors /spre noapte./ Grăbitele ore /m'au acoperit / cu o dragoste albă." (Ore albe).

In confesiunea sa metafizică, Gheorghe Rădulescu confruntă percepția lumii cu viața sa sentimentală, arătând nepotrivirea dintre placiditatea idilică a unui peisaj și furtunile din suflet: "Pe crengile mărilor,/ pescărușii / desenează iluzii./ Privirea culege / desenele / și aleargă prin / suflet / după apele / desnădăjduite." (Indiferență).

Nimeni nu ne explică de ce suntem înzestrați cu aceste instrumente de cunoaștere și nu cu altele, dacă aceste instrumente au vreo valoare, dacă ceea ce obținem prin ele nu sunt decât rezultatele unor biete iluzii. Ce ne împiedică să cunoaștem adevărul? Suntem prea îndepărtați de lumină sau nu avem posibilitatea să ne-o descoperim? Sau, cum glăsuiește poetul: "Intortochiate sunt / căile Tale, Doamne, /sau sunt mai simple / ca o linie dreaptă / și noi suntem orbi / de lumina Ta, / ori de întunericul / din noi?"... (Ritmuri pentru zile și nopți)

Moartea nu înseamnă o reîntoarcere în țărână, ci implicarea noastră și a suferințelor noastre în întreaga realitate: "Noi nu murim, ne despletim /sufletele în panglici / ce colorează pământul / și cerul... / Moartea o omorâm cu suferințele / noastre." (Noi nu murim)

De fapt, pentru o generație care a cunoscut puterea barbariei, condamnările nedrepte și închisorile, prietenii dispăruți și umilințele sângeroase, moartea a fost mereu prezentă. Am trăit cu moartea și cu cei morți, în casa morților, cu ferestrele spre nemurire: "Ne-am îngropat morții / peste tot, / iar noi am rămas / o clipă / să ne risipim. / Pentru suferințele noastre, / sufletul morților / umblă prin noi, / prin cer, / mereu, prin toate / și peste tot, / spre izbăvirea noastră." (Cină în cer, XI)

Există o continuitate între viață și moarte, prima inspirându-se din dimensiunile perene ale ultimei, amândouă oglindindu-se în jocul luminos al stelelor: "Și oamenii aceștia ascultă / dragostea și moartea.../ amândouă sunt ale vieții / și amândouă joacă / împreună cu stelele / un joc de casă și om." (Cântec de neam) Prezența morții și furtunile disperării recheamă chipul luminos, singura mântuire, pe Iisus: "Noi am uitat să plângem, / Neînțeles privim nicăieri... / Noi am învățat să ne jucăm / cu nimicurile, cu seceta, cu moartea. / Noi trăim în umbra morților / și ne scurgem spre ieslea / celui răstignit." (Cu noi)

Pentru cei ce suferă tirania necredincioșilor, pentru sufletele chinuite, Iisus este unica și suprema prezență: "Iisus e iarăși răstinit?... / Sau lumea crucea-și duce?.../ Un strigăt lung și chinuit / se-aude de pe cruce." (Răsăriteană. Poemă închinată părintelui Gheorghe Calciu)

Dilemele cunoașterii, instabilitatea existențială apar depășite prin trăirea în Iisus, în principiul binelui și al nemuririi: "Existăm, Doamne, / Pentrucă Tu exiști, / exiști în însăși / substanța alcătuirii / noastre. / In orice clipă / Te descoperim / și Te mărturisim, Doamne..." (Rezistența existenței)

Iisus se află printre noi, într'un univers familiar, cu accente bucolice care ne amintesc de Lucian Blaga: "Umbli, Doamne, cu mine pe străzi / să legi rănile cu nuiele, / umbrele noastre curg prin grădini, / printre pomii frânți sub zăbrele." (Insemnare pe cruce)

Insuși cosmosul este zugrăvit într'o viziune pastorală, cu trăsături mioritice: "Pe o frântură de cer / oamenii din furtunile / Carpaților / umblă printre zodii, / cu turmele pe Calea Lactee / și cu boii înjugați / la Carul Mare." (Cântec de neam)

Marile taine - nașterea, moartea - pot fi citite în stele, în pietre, în ființa intimă a universului, așa cum le înțeleg cei ce trăiesc în sânul naturii: "E dragoste în pământ / și în cer./ Stelele curg din tulnic / peste oftatul țărănii. / Țărâna se preface / în stele cu miros / de naștere și moarte, / moartea se ascunde / în pietre." (Din tulnic. Poemă închinată lui Lucian Blaga)

Gheorghe Rădulescu își apropie cu intenție melosul versului eminescian: "Niciodată nu muream mai frumos, ca atunci când iubeam.../ era o moarte mântuitor de dulce" (Rugăciune) sau "Un vuiet al morții pătrunse / pe întinderi de ape pustii, / a crede e doar nebunie / ce este, dar ce poate fi?... (La moartea surorii mele)

Dar în versurile lui Gheorghe Rădulescu nu găsim numai incantații care țin de tradiție, ci și accente mai noi, amintind de poezia unui Constant Tonegaru, de pildă. Materializarea excesivă în mediile urbane, unde omenia, mila, credința, încrederea rămân ascunse sub stratul combustiilor imediate, "o explozie psihică", apariția omului în adevărata lumină, produce neliniște sau chiar o furtună. De fapt, tonul este satiric - propriu poeziei de avangardă a anilor de după război: "In orașul unde oamenii / se cunosc după haine / și pălărie, / nici unul nu știe/ unde-i ascuns / sufletul celuilalt./ Intr'o zi, / o explozie psihică a aruncat în aer / niște suflete, / pe strada X"... (Pe strada X)

Intelectualizarea excesivă este și ea ironizată, dar cu mijloace care ne conving de vocația metafizică a poetului și de prezența aripelor sale: "Un Y fericit era / ce se juca în cer / pe-o stea, / un simplu Y ce murea./ Un suflet plin de cărți / avea / în sentimente îmbrăcat / și secole întregi / gândea, / un simplu Y ce murea." (Un Y)

*

戦う比較文学

全世界的な視点に立つエチアンブルの〈文学理論〉を基調として、今日における比較文学の真の在り方を論じた意欲作。

勁草書房

CRITIC ROMÂN TRADUS ÎN JAPONIA

Neîndoios că, la aceasă oră, Adrian Marino este teoreticianul român cel mai cunoscut în străinătate. Eforturile sale, personale și tenace, de a fi publicat și în afara hotarelor țării, au fost răsplătite cu îmbucurătoare realizări. Recenta sa apariție editorială în străinătate este de-a dreptul spectaculoasă. Consistentul său studiu *Etiemble ou le comparatisme militant*, apărut în 1982, la prestigioasa editură pariziană Gallimard, a fost, de curând, publicat în versiune japoneză, fiind pus astfel și la îndemâna cititorilor niponi. Il felicităm și îi dorim alte noi asemenea înfăptuiri.

Reproducerea de mai sus înfățișează coperta cărții sale apărută în Japonia.

Vasile C. DUMITRESCU

CASA DE AUSTRIA

A murit, la majestuoasa vârstă de aproape 97 de ani, Zita, ultima Impărăteasă a Austriei şi Regină a Ungariei. Născută Principesă de Bourbon-Parma, căsătorită cu Arhiducele Carol, devenit, după asasinarea Arhiducelui Franz-Ferdinand, moştenitorul tronului imperial al Austriei şi regal al Ungariei, s'a identificat cu soarta Casei de Austria, devenind cea mai habsburgică dintre Habsburgi. Viaţa perechii Carol–Zita s'a aflat din primul moment al succesiunii sub semnul tragicului. Au moştenit un imperiu în plin proces al descompunerii fără să aibe nicio vină faţă de factorii care determinaseră această situaţie. In final, Austria devenea Republică, perechea imperială lua calea exilului. Ungaria, păstrând ca formă de stat Monarhia, a refuzat Regelui preluarea funcţiunii.

Impăratul moare in 1922, fără a fi semnat un act formal de abdicare. Pentru Zita, rămasă cu o casă de copii şi într'o situaţie materială precară, începe o viaţă al cărui sens este menţinerea trează a principiului monarhic şi creşterea copiilor în acest spirit. In perspectiva legitimităţii o aleasă pregătire intelectuală formează din noul şef al familiei de Habsburg, Arhiducele Otto, o personalitate de valenţă europeană.

*

Republica austriacă a fost creaţia socialiştilor. Două au fost elementele care au grevat, din naştere, acest nou stat: teama de revenirea Habsburgilor şi absenţa oricărui trecut istoric. Pentru a preveni restauraţia monarhică, Republica a făcut acele legi care, între altele, interziceau rămânerea sau revenirea pe teritoriul statului a acelor membri ai familiei Habsburg care nu făceau un act formal de recunoaştere a Republicii. Zita împreună cu copiii rămâneau in exil.

Austro-socialiştii vedeau în proclamarea republicii crearea unui stat nou. Austria putea deveni republică, dar aceasta era numai o nouă formă de stat şi nicidecum un stat nou. Austria, ca stat, exista ca trecut istoric numai în tradiţia dinastică a Casei de Austria. Orice referinţă la un trecut istoric al republicii lega acest stat de istoria familiei imperiale a Habsburgilor. Fără trecut istoric, Austria devenea un stat inutil sau, cum formulează Helmut Andics, "statul pe care nu-l vroia nimeni". In adevăr, această Austrie nu era decât o rămăşiţă teritorială a fostului imperiu multinaţional şi anume acea parte locuită de populaţia germană. De aici şi noua denumire de "Deutsch-Österreich" (Austria germană) având ca urmare că Republica Austria avea o populaţie, dar nu constituia o naţiune austriacă, această populaţie considerându-se parte a naţiunii germane. Era logic ca noua putere înscăunată la Viena să ceară alipirea la Reichul german. Acest "Anschluss" relua firul unui episod politic din scurta viaţă a Parlamentului din Frankfurt/Main din 1848, unde se voia realizat statul naţional german. La o astfel de construcţie (realizată în 1871 de Bismarck) era exclus Imperiul Habsburgic din cauza caracterului său multinaţional. Acum, imperiul desmembrat, nimic nu mai sta în calea alipirii acestui rest, numit "Deutsch-Österreich", la Germania. Republica Austria un stat nou? Dar nu era cererea de alipire la Germania cea mai bună dovadă că tocmai acei conducători care îl creaseră nu-i dădeau nicio şansă de supravieţuire? Acest "Anschluss" a fost împiedecat de voinţa fermă a Puterilor învingătoare în primul război mondial.

*

Condamnată la existenţă statală independentă, republica austriacă s'a prăbuşit în interior într'o criză existenţial structurală manifestată în lupte interne care nu o dată luau aspecte de război civil. Intre 1918–1938, Republica a consumat 13 Cancelari. O ieşire din criza internă nu s'a găsit. După venirea la putere a lui Adolf Hitler în Germania, se desemna la orizont soluţia care urma să efectueze Anschluss-ul şi, prin aceasta, să pună capăt existenţei statului austriac. Că Hitler era decis să realizeze Anschluss-ul chiar cu riscul unei acţiuni militare nu era un secret pentru cancelariile europene, motiv pentru care tocmai acele Puteri victorioase în război şi care interziseseră Anschluss-ul cerut de un guvern democrat, socialist, austriac, nu erau dispuse să mişte nici cel mai mic deget pentru a menţine independenţa Austriei.

In această precară situaţie, Arhiducele Otto, devenit Şeful Casei de Austria, contând pe elementele legitimiste, cere Cancelarului Schuschnigg să-i cedeze funcţia de Cancelar al Austriei (scrisoarea din 17 Februarie 1938). Schuschnigg refuză propunerea conştient de cele ce aveau să urmeze, motivând între altele că, dacă Austria va trebui să cedeze forţei "atunci este mult mai bine ca aceasta să se facă fără ca Dinastia să fie amestecată". După el, Dinastia trebuia să rămână o speranţă de viitor. "Căci o dată va veni vremea învierii în cadrul unei cu totul noi restructurări a Europei; că aceasta este previzibil numai după un nou mare război este o nesfârşită tragedie, dar o probabilă realitate." (scrisoarea din 2 Martie 1938).

*

i s'a opus cu succes concepţia susţinută de Zita şi Otto, după care Austria să fie considerată drept primul stat ocupat de Hitler, o victimă care trebuia să fie eliberată, un stat căruia să i se restituie, din partea Aliaţilor victorioşi, suveranitatea şi independenţa statală. Aşa s'a născut, după război, "Austria restituită" sau ceea ce se cheamă "a doua Republică".

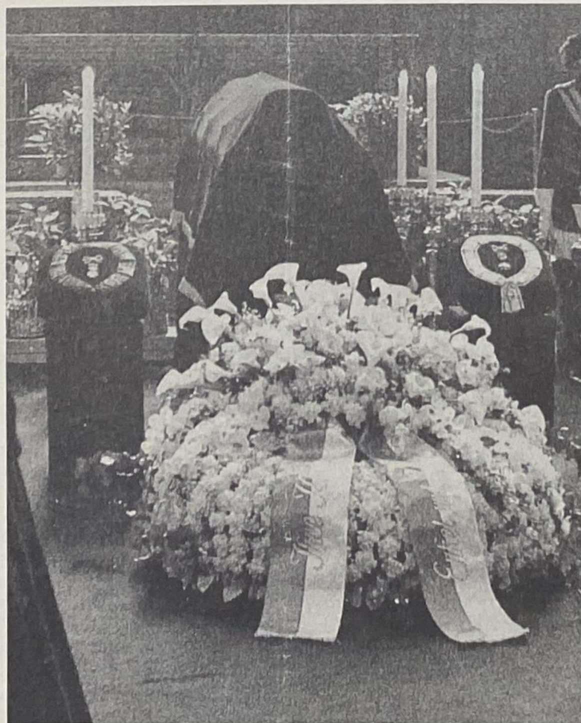
Şi iarăşi au fost socialiştii, şi nu numai ei, care au încercat să rezolve problemele esenţiale care duseseră prima Republică la prăbuşire. In ce priveşte restauraţia monarhică, se rămânea la legile care interziceau venirea familiei din exil. Arhiducele Otto refuza să semneze actul de renunţare la tronul imperial.

S'a crezut însă că, după 1945, se poate rezolva problema existenţei etnice a unei naţiuni "austriece" dat fiind că Austria

Dacă după ultimul război Austria a devenit un stat independent, aceasta se datoreşte în mare măsură activităţilor neobosite ale Impărătesei Zita şi moştenitorului Tronului Arhiducelui Otto de Habsburg. In adevăr, teza susţinută de emigranţii austrieci socialişti a fost ca, după înfrângerea Germaniei hitleriste, Austria să rămână şi pe mai departe în componenţa Reichului german. Acestei teze

şi deci poporul austriac, victime "eliberate" de nazism, nu aveau nimic de a face cu poporul german "asupritor". Masiva încercare de a acredita că Austriecii nu vorbesc limba germană, ci o altă limbă, austriacă, s'a împotmolit în ridicol. In ce priveşte legitimitatea acestei de a doua republici, se lega firul la un trecut statal existent între 1918–1938, considerând că cei şapte ani între 1938–1945, ani de ocupaţie străină,

nu făceau parte din istoria poporului austriac. Este adevărat că în 1945 ideea unui nou Anschluss era moartă. Dar a fost în 1938 acest Anschluss repudiat? Iată o întrebare, căreia încercarea de a-i da un răspuns, ar fi putut pune în dubiu teza eliberării Austriei de sub o ocupaţie străină, germano-nazistă. Câtă stofă explozivă conţinea această problemă a ieşit la suprafaţă când Kurt Waldheim şi-a pus candidatura pentru funcţia de preşedinte al Republicii.

*

Renunţarea formală la Tronul Imperial are ca urmare pentru Impărăteasa Zita şi pentru Arhiducele Otto redobândirea cetăţeniei austriece şi dreptul de a intra în Austria. Vizitele lor se dovedesc a nu pune în primejdie Republica. In schimb, Otto de Habsburg capătă şi cetăţenia germană şi devine deputat în parlamentul Comunităţii Europene, ca reprezentant al Partidului Creştin-Social, al cărui preşedinte era Franz-Josef Strauß. Şeful Casei de Austria este însă şi singurul cetăţean austriac membru al acestui for parlamentar. Profesorul de filosofia socială la Universitatea din Viena, Norbert Lesser, reproşează socialiştilor austrieci că nu au ştiut să "capitalizeze la timp calităţile (lui Otto de Habsburg) în folosul Austriei".

*

Inmormântarea Impărătesei a pus "Republica" în încurcătură. Oficial s'a declarat că este vorba de o ceremonie "de familie". Dar formele acestei ceremonii, fixate de Inalta Doamnă, au spart ficţiunea oficială, dându-i caracterul imperial cuvenit ultimei Impărătese a Austriei şi Regină a Ungariei. La catafalcul ei a reînviat simbolic vechiul Imperiu. Au venit delegaţii din Triest şi Friaul, Croaţia, Slovenia, Ungaria, precum şi o grupă a Saşilor din Transilvania. In cortegiul funerar, o grupă de magnaţi maghiari. Nostalgia unui trecut? La ceremonia religioasă, în Domul Sfântul Ştefan, s'a intonat Imnul Naţional al Ungariei în prezenţa ambasadorului Ungariei de astăzi. S'a intonat, după cum a fost voinţa Majestăţii Sale, vechiul Imn Imperial al Austriei în prezenţa Preşedintelui Republicii Federale Austria. Profesorul Lesser vede în această înmormântare un fel de "act de scuză a Republicii faţă de vechea Austrie". Iar Cardinalul König, în alocuţiunea ţinută în Capela Capucinilor a spus: "Trecutul nu moare". A împăcat ultima Impărăteasă Republica cu Istoria Casei de Austria? Se naşte, prin integrarea Istoriei Imperiale în prezentul republican, naţiunea austriacă de limbă germană? A dat Zita de Habsburg, prin moartea şi înmormântarea ei, un impuls Austriei, a celui "stat" pe care nu-l vroia nimeni, o forţă de iradiere într'un proces de restructurare a spaţiului danubian?

Intrebări la care numai viitorul poate da răspuns.

*

In timpul recentei vizite la Budapesta, s'a făcut constatarea că Otto de Habsburg n'a fost nicicând decăzut din cetăţenia ungară şi a fost întrebat dacă ar fi dispus să ocupe în Ungaria funcţiuni publice. Intrebare la care, cu simţul diplomatic care îl caracterizează, Arhiducele răspunde că el poate să facă în Parlamentul European mai mult pentru Ungaria. O publicaţie americană colportează că unele cercuri maghiare ventilează în Budapesta o eventuală candidatură a lui Otto de Habsburg pentru funcţiunea de Preşedinte al Republicii Ungaria.

Fiul Arhiducelui Otto, Arhiducele Carol, şeful prezumtiv al Casei de Austria, cetăţean austriac, ofiţer de rezervă în armata federală a Republicii, a dat statul în judecată cerând anularea dipoziţiilor discriminatorii din legea care interzice membrilor familiei Habsburg funcţiuni publice în Austria. In timp ce tatăl său este preşedintele mişcării paneuropene, întemeiată în anii '20 de Coudenhove–Kalergi, fiul este preşedintele acestei organizaţii în Austria. Arhiducele Carol a declarat: "Europeizarea Austriei trebue să ducă stringent la austrificarea Europei".

Patru au fost acele case domnitoare care în decursul secolelor au făcut istorie şi au format faţa continentului european. Prin abolirea monarhiilor, au dispărut ca realitate politică: Bourbonii, Romanovii, Hohenzollernii. Imperiul habsburgic destrămat, monarhia abolită. Casa de Austria n'a dispărut însă în galantare de nostalgie muzeală. Casa de Austria continuă să facă în condiţiile lumii din zilele noastre ceea ce a făcut timp de secole: politică! Este marele merit al ultimei Impărătese a Austriei, Regină a Ungariei, Zita.

VIRGIL MIHĂILESCU

La 7 Februarie a.c. s'a stins din viaţă Virgil Mihăilescu, fondatorul şi preşedintele de onoare al Institutului Român – Biblioteca Română din Freiburg.

Născut la 14 Iulie 1906, la Bucureşti, studiază filosofia şi literele, şi, după terminarea studiilor universitare, intră ca bibliotecar la Biblioteca Academiei Române, unde activitatea sa va găsi aprecierea marelui cărturar român Ion Bianu, directorul acestei prestigioase instituţii de cultură românească.

Evenimentele politice şi războiul îl forţează să părăsească ţara, şi la sfârşitul războiului se stabileşte la Rastatt, unde lucrează pe lângă forţele franceze de ocupaţie, în cadrul acţiunii de repatriere în Germania a Şvabilor foşti prizonieri de război în Franţa şi în lagărele americane.

La Freiburg, împreună cu un grup de Români în exil, Prof. Dr. Prodan, Dr. Nagacevschi, M. Orendovici, D-na Geta şi Dl. Florian Părvulescu, Oscar Gollob, Maior Al. Păunescu, Dr. A. Teuşan ş.a., la 1 Mai 1949, pune bazele unei biblioteci româneşti cu scopul de a aduna cărţi, periodice şi alte bunuri culturale româneşti şi a le pune la dispoziţia conaţionalilor rămaşi fără Patrie, ca şi pentru străinii doritori să cunoască îndeaproape realităţile româneşti.

Românii, pe care exilul i-a împrăştiat pe tot globul, înţeleg înalta semnificaţie a noii instituţii, cu atât mai necesară, cu cât în România guvernarea comunistă începuse distrugerea sistematică a cărţilor ce contraveneau vederilor ei, publicând în schimb lucrări ce denaturau adevărul. Ei trimit Bibliotecii, din modestele lor resurse, bani şi cărţi şi reviste pe care le mai putuseră salva. Domniţa Ioana şi Prinţul Nicolae al României sprijină această activitate culturală şi naţională şi pun la dispoziţia Bibliotecii clădirea din Mercystrasse 24, pe care o cumpăraseră în acest scop.

Virgil Mihăilescu se dedică cu totul activităţii bibliotecăreşti, şi din acest moment viaţa lui este indisolubil legată de aceea a Bibliotecii Române.

Pe lângă adunarea de cărţi şi materiale documentare, Biblioteca începe să publice un Buletin cu studii româneşti, al cărui prim articol "Viaţa şi opera lui Ion Bianu", de Virgil Mihăilescu, este o apologie a marelui cărturar român. Buletinul a continuat să apară, şi azi a ajuns la al XVIII-lea volum al său. Tot atunci apar şi culegeri de versuri şi texte româneşti, Eminescu şi Alecsandri, poezii populare, basme ş.a., toate dactilografiate de Virgil Mihăilescu şi apoi şapirografiate de el, ajutat de Românii din Freiburg.

In 1959 Biblioteca devine Institut şi sub această titulatură îşi extinde şi îşi diversifică activităţile. Colecţiile Institutului încep să cuprindă domenii tot mai diverse şi, în acelaşi timp, mai bogate. In afară de cărţi şi periodice, începe să se înfiripe un mic muzeu de artă românească, populară şi cultă, colecţii de numismatică, hărţi, materiale muzicale, manuscrise, fotografii, diapozitive etc.

Prinţul Nicolae schimbând destinaţia instituţiei din Mercystrasse 24, Biblioteca este obligată să-l părăsească, simţindu–se extrem de acut nevoia unui local propriu. Virgil Mihăilescu reia cu toată intensitatea acţiunea (întreruptă pe perioada de timp cât Biblioteca era instalată în Mercystrasse, iniţial presupusă definitivă) de strângere a fondurilor necesare pentru achiziţionarea unui local propriu.

Statul german, care acordase deja sprijinul său financiar eforturilor lăudabile ale Românilor, oferă să participe cu două treimi la costul viitorului imobil, care este găsit în Uhlandstrasse nr. 7, unde instituţia funcţionează şi astăzi.

Adunările Generale ale Institutului, urmate de sesiunile de comunicări ştiinţifice, comemorările unor evenimente şi personalităţi din istoria şi viaţa culturală a României, aniversările Institutului, serile literare şi muzicale au fost pentru Virgil Mihăilescu prilejuri să-şi desfăşoare priceperea şi energia ca iniţiator şi organizator.

In aproape toate luările sale de cuvânt la asemenea manifestări, el a subliniat datoria pe care o au membrii, colaboratorii şi sprijinitorii instituţiei să păstreze întregi şi neatinse idealurile care au stat la baza Institutului Român – Bibliotecii din Freiburg.

Pensionat la propria sa cerere la vârsta de 80 de ani, şi deja suferind, Virgil Mihăilescu îşi dă la 7 Februarie 1989 obştescul sfârşit. Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Constantin MAREȘ

DIN JURNALUL UNUI PIERDE ȚARĂ

In numele a 999.999 de români

Se scrie și mai ales se spune că actualul exil românesc ar oferi spectacolul supremei dezbinări. Dar o analiză istorică și comparativă arată altceva.

După eșecul revoluției pașoptiste în Țara Românească, fruntașii acesteia au luat calea pribegiei, în care s'a mutat astfel însuși guvernul legal al țării. Relațiile lor se cimentaseră în avântul revoluționar, riscând avere, situație familială și chiar viața. Dar ajunși în exil, au foat frământați atât de patriotism, cât și de dezbinare.

Polonia este țara pentru care a început al doilea război mondial, dar cuprinși de amnezie, după multe jertfe, anglo-americanii și chiar francezii, care datorită celor dintâi au câștigat un război ce-l pierduseră, au abandonat Polonia. Astăzi există mai multe guverne poloneze în exil, câțiva președinți ai republicii, dar partida de șah poloneză se joacă între Solidaritatea condusă de Lech Walesa și partidul, securitatea și miliția, conduse de generalul Jaruselski.

Exilul nostru nu are încă un guvern în exil (desigur, timpul nu este trecut...), are extrem de multe organizații, una considerându-se mai reprezentativă decât celelalte, și extrem de mulți președinți. Până la proba evidentă și contrarie, fiecăruia trebuie să-i atribuim perfectă bună credință, un fierbinte patriotism și un dezinteres absolut, mai bine spus un interes unic: eliberarea țării! Păcat că pentru aceasta nu s'a găsit încă rețeta (desigur, timpul nu este trecut...).

Circula pe vremuri zicala după care "cei patru evangheliști sunt trei: Luca și Matei". In exil este invers. Doi pribegi întemeiază o organizație, scot o publicație, constituie o organizație culturală, apoi una religioasă, alta de studii, și apoi un club. Astfel, Luca Ionescu și Matei Popescu se pot prezenta la orice congres ca reprezentând șase organizații, pentru că, așa cum am aflat din lectura unui ziar, de altfel onest și bine intenționat, și ziarele sunt organizații. Există și excepții, de pildă CURENTUL (desigur, timpul nu este trecut...).

Cu ocazia alegerii lui George Bush ca al 41-lea președinte al Statelor Unite, acesta s'a bucurat de atenția organizațiilor din exilul românesc, deși este doar chiriaș la Casa Albă, și cu contract limitat la maximum 8 ani. Pe când alți președinți, din țară și exil, sunt pe viață, dar este drept, pe aceia nu-i alege nimeni, se auto-aleg. Au trimis, astfel, mesaje de felicitare Asociația Pescarilor din Exil, Asociația Filateliștilor din Exil, Asociația Entomologilor din Exil și multe alte asociații, organizații, comitete și comiții. Dar au trimis mesaje și persoane fizice.

Tocmai mă gândeam să trimit și eu o telegramă, așa, lui Georgică de la Costică, dar mi-a fost dat să citesc într'o organizație din exil, voiam să spun într'o gazetă din exil, că unul din cei mai respectabili președinți a trimis o scrisoare, mai mult de instalare decât de felicitare, dar în numele a aproape "1 milion de români aflați în Lumea Liberă".

Am toată deferența atât pentru președintele respectiv, ca și pentru organizația ce o prezidează, dar - există un dar -, eu nu l-am ales președinte, nu pentru că am votat contra lui, ci pentru că nu am votat nicidecum, și aceasta nu pentru că m'aș fi abținut, dar pentru aceea că nu sunt înregimentat în respectabila și impresionanta Domniei Sale organizație.

Acum aștept. Aștept să apară o corectură a mesajului trimis de la președinte la președinte și în loc de "în numele a aproape 1 milion de români aflați în Lumea Liberă", să se îndrepte: "în numele a aproape 999.999 de români aflați în Lumea Liberă". Apoi, îmi voi trimite și eu telegrama, așa, de la Costică lui Georgică, și până atunci aștept să treacă timpul.

RECOMANDĂM

Editura "NORD", Victor Frunză, Aarhus, Danemarca inaugurează ANUL EMINESCU (în 1989 se împlinesc o sută de ani de la moartea celui mai mare poet al românilor) prin

S. PALEOLOGU · MATTA

S. PALEOLOGU · MATTA EMINESCU și abisul ontologic

EMINESCU și abisul ontologic

nord

N-a spus oare Tudor Arghezi că Eminescu trebuie "tradus" și pentru români? Autoarea abordează *existențial* poezia erotică eminesciană, descoperind în ea *sensuri* și *valori* actualizate astăzi de noua reflecție filozofică a occidentului. Ea e datorată lui Husserl, Heidegger, Merleau-Ponty, Max Scheler, fenomenologi care (într-un sens, de fapt, ca și Eminescu) pleacă de la baza platoniciană încă valabilă.

Efortul lucrării a fost așadar de a aprofunda problematica majoră în care se plasează Eminescu, poet gînditor. Gîndind pur, în categorii kantiene, Eminescu poematizează totuși dincolo de ele, atingînd dimensiunea *sacrului* - centrul ontologiei. Experiența lui e numită *farmecul sfînt*. E vorba aici de un eros divin, transecendent, altfel spus de o reabilitare a spiritului și a esenței umane.

În această lumină i s-au impus autoarei unele apropieri între poetul român și poetul care a iubit zeii Eladei mai presus de toate, Hölderlin, poetul unui nou început, și ca atare, ctitorul noului umanism de care ține și Eminescu.

S. Paleologu-Matta, *EMINESCU ȘI ABISUL ONTOLOGIC*, 256 de pagini. Cartea poate fi comandată la: **NORD, V.F., Postbox 1457, DK-8220 Brabrand**, expediind un money order sau printr-un mandat poștal internațional. Prețul: 25 DM, 90 Dk.kr., 80 FF, iar pentru USA, Canada și Australia - 17 USd. În preț sunt incluse și taxele poștale.

*

AURICĂ POPESCU

Jubiläum
Klein Bukarest
35 Jahre

Dela ofiter la bucătar
Vom Offizier zum Koch

*

AGORA
revistă alternativă de cultură cu un colegiu redacțional internațional prezidat de Eugène IONESCO

AGORA
Redactor șef: Dorin Tudoran
Redactor șef adjunct - Mihai BOTEZ
Redactori - Paul GOMA
Michael RADU
Vladimir TISMANEANU
Căutați! Citiți! Oferiți! Abonați-vă la

AGORA
Adresa:
AGORA
C/O Foreign Policy Research Institute
3508 Market Street, Science Center
Philadelphia, Pennsylvania 19104, USA
Prețul unui abonament anual (două numere):
$17 - pentru Statele Unite și Canada
$20 - pentru Europa Occidentală și Australia
Abonamentele pentru România
GRATUITE!
Comandați abonamente pentru cei din țară!

CISMARUL ȘI SAVANTA

Purtînd în piept emblema comunistă
Și-avînd în cap o minte de cismar
S-a angajat solemn El, Ceaușică
Să ducă România sub altar.

La dreapta lui, zîmbind cu „demnitate"
Măria Sa, Elena din Petrești
Savant născut, așa, ca peste noapte
Cu titluri mai dihai ca în povești.

El, fiu iubit, Ea, un savant de nume
Pe ne-ntrecute sfaturi țării dau
În epoca de aur și lumină
Și pîinea de la gură ei ne-o iau.

Decrete dau ca frunza și ca iarba
Și cărți de sub tipar ei scot șuvoi,
De unde-atîta minte-ntr-un savant
De-i spune și carbonului „codoi".

Elev fiind aici în libertate,
Rușine mi-e să recunosc, că voi
Conduceți țara noastră ROMÂNEASCĂ
Doi sclerozați, cu titluri de eroi.

Cristian Trifan
(elev/16 ani)

ALERGĂTORUL DE LA MARATHON, nr. 4
Fondator și editor: VICTOR FRUNZĂ

CITIȚI ÎN ACEST MUMĂR

Teatrul în exil MIRCEA ȘEPTILICI, Scrisoare către un actor român; GEORGES ASTALOS, Apoteoza vidului, divertisment scenic. Traducere de Monica Poghirc; ANDREI BĂLEANU, Dramaturgia lui Georges Astalos. DOINA TUȚESCU, Portrete (Elena Pătrășcanu-Veakis, Sorana Țopa, Tudorel Popa. VICTOR FRUNZĂ, Marea Gară Nouă, tragedie comică în trei acte; LUCIAN GIURCHESCU, Viața ca un teatru, însemnări. **Dosarele** ***Alergătorului de la Marathon*** Relațiile lui Pamfil Șeicaru cu dictatura Ceaușescu.Interviu cu VASILE C. DUMITRESCU. Documente privitoare la vizita lui Pamfil Șeicaru în România și la soarta manuscriselor sale; VLADIMIR D. CANTARAGIU, Parohia P.C.R. "Învierea Domnului" din Salzgitter, R.F.G.; Documente privind o seamă de scriitori germani din România. LUDWIG SCHWARZ, "Tabuizarea problemei noastre este o greșeală", o cuvîntare nerostită; ROLF BOSSERT, "Mă tem pentru integritatea mea fizică", un memoriu. **Istoria P.C.R.** GHEORGHE CHIȘINEVSCHI, Iosif Chișinevschi și P.M.R.-ul în anii cincizeci. **Epistolarul** ***Alergătorului de la Marathon (I)*** MONICA SĂVULESCU, VOICA PIUARU, DORIN TUDORAN, WILLIAM TOTOK **Aventura literaturii române** ALEXANDRU LUNGU, Cromografii și metafore; HORIA STAMATU, Cele trei nopți ale poetului ; JACOB POPPER, Un zugrav de scăpărări galactice ; SERGIU LEVIN, Pasul și culoarea, Numele și ființarea ; ALEXANDRU LUNGU, Cromografii și metafore; BUCUR ȘTEFAN ULEIA, Regele Soare unde făcea plajă?; FELICIA DOMENICO, Troienele din copilărie. **Cărți, idei, atitudini** CONSTANTIN DUMITRESCU, "Teroarea istoriei" dinnăuntru STEVEN SAMPSON, "Niște ticăloși, bețivi și curvari". **O dezbatere în dezbatere** Revista *Minimum* din Israel despre limba povestirii lui Dan-Titus Surulescu, *Frontieriștii*... Ipocrizia morală și limba așa zis "obscenă". **Istorie contemporană** Relații româno-maghiare, în actuala fază a dictaturii ceaușiste; IOAN ZOICA, Sub semnul "României libere"; PETRU ISTRATE, Cazuri; SZÖCS GÉZA, Te-a trimis în Persia viața, în rom. VALENTIN LUSTIG; PETRU ROMOȘAN, Casa Scriitorilor; "UN ROMÂN ANONIM, 1986", Problema minorităților, reproducere în facsimil după *România liberă*, organ al grupării "România liberă", Budapesta, nr.2, mai 1988 (p. 289); Români la demonstrația din 15 nov. 1988 din Budapesta; Un apel; Documente privitoare la o organizație teroristă anonimă. **Comunismul internațional** A. AVTORHANOV, Cum a jefuit Stalin o bancă, în favoarea... revoluției. Capitol din lucrarea *Partocrația* (p. 298) Epistolarul *Alergătorului de la Marathon* (II) V.F., Răspuns unui onorabil cunoscut, care în timpul unei călătorii turistice în vest mi-a oferit mai multe texte spre publicare în paginile acestei reviste; Contribuții epistolare de AURICĂ ANDREI, Dr. med. COSTEL GALALAE, VICTOR RUSU, ing. MIRCEA VASILESCU, CONSTANTIN CHIRIȚĂ, R.B., ANONIM, ANETA LUCA; **Album foto** CEAUȘIMA (II), fotografii și explicații de WILLIAM TOTOK

325 de pagini, planșe color. Prețul exemplarului: 35 DM, 140 Dk.kr., 130 FF, 33 CH-Fr. 38 Guldeni. Pentru Statele Unite, Canada și Australia: 20 US $ (inclusiv cheltuielile de poștă). Odată cu comanda, prietenii revistei sunt rugați să expedieze și contravaloarea.

RECOMANDĂM

1918

1988

TESTAMENT PENTRU URMAȘI
Copyright 1988 by Johann Urwich - München - West Germany
Weltrechte bei Johann Urwich

Copyright by FONDATION CULTURELLE ROUMAINE. Madrid 1988 · ANTONIO ACUÑA, 19 · 28009 MADRID

Din motive cunoscute suntem nevoiți să tipărim CURENTUL în mod provizoriu în străinătate.

Curentul
Verleger,
Inhaber, Herausgeber und
Verantwortlicher Redakteur
Vasile C. Dumitrescu
Nördliche Auffahrtsallee 7
8000 München 19
Telefon: (0 89) 15 53 05
Bundesrepublik Deutschland

Redactor Responsabil
Vasile C. Dumitrescu

Tipografia (Druckerei): Ernst Vögel
8491 Stamsried, Kalvarienbergstr. 22

Curentul apare în acest an la două luni. Costul unui abonament este de 15 Dolari (USA) în valuta țării de domiciliu a abonatului. Plata se efectuiază:
Deutsche Bank,
Filiale München, Zweigstelle Rotkreuzplatz.
BLZ 700 700 10, Konto Nr. 7 545 635
sau Postschekkonto Nr. 880 94-805
München

Curentul

– nu reprezintă "legitim" nici poporul nici Statul român, nu reprezintă nici un partid și nici o grupare politică

– este o redacție a unui organ de presă liberă. Ca totdeauna în tradiția ziarului nostru tot ce scriem ne angajează numai pe noi cei ce scriem

– nu angajează nici măcar pe cei ce-l citesc. Un organ de presă nu poate fi liber decât în măsura în care respectă libertatea de hotărâre a cititorului

*

Cine dintre cei aflați în străinătate abonează CURENTUL face posibil ca cei din cuprinsul țării să-l citească!